

HNB

Trg hrvatskih velikana 3, 10002 Zagreb
tel.: 01 45 64 555 / faks: 01 46 10 551, 45 50 726, 46 10 591
teleks: 22 569 / www.hnb.hr / mb 3269817

**REZULTATI
STUDIJE KVANTITATIVNOG UČINKA
PRIJEDLOGA UREDBE I DIREKTIVE O
KAPITALNIM ZAHTJEVIMA**

rujan 2012.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	SAŽETAK.....	3
3.	KREDITNI RIZIK	8
3.1.	Standardizirani pristup	8
3.1.1.	Uvod	8
3.1.2.	Analiza dostavljenih podataka	8
3.2.	Izloženosti osigurane nekretninama	10
3.2.1.	Uvod	10
3.2.2.	Analiza dostavljenih podataka	10
3.3.	Tehnike smanjenja kreditnog rizika.....	12
3.4.	Sekuritizacija	12
3.4.1.	Uvod	12
3.4.2.	Analiza dostavljenih podataka	12
4.	RIZIK PRILAGODBE KREDITNOM VREDNOVANJU, RIZIK DRUGE UGOVORNE STRANE, RIZIK NAMIRE I RIZIK SLOBODNE ISPORUKE	14
4.1.	Rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju	14
4.2.	Rizik druge ugovorne strane	14
4.3.	Rizik namire i rizik slobodne isporuke.....	15
5.	TRŽIŠNI RIZICI	16
6.	JAMSTVENI KAPITAL.....	18
6.1.	Uvod.....	18
6.2.	Pretpostavke Studije	18
6.3.	Analiza na agregatnoj osnovi.....	20
6.3.1.	Redovni osnovni kapital	20
6.3.2.	Dodatni osnovni kapital	21
6.3.3.	Dopunski kapital	21
6.4.	Analiza na pojedinačnoj osnovi.....	21
6.5.	Zaključak.....	22
7.	STOPE ADEKVATNOSTI KAPITALA.....	24
7.1.	Analiza na agregatnoj osnovi.....	24

7.2.	Analiza na pojedinačnoj osnovi.....	24
7.3.	Zaključak.....	25
8.	LIKVIDNOSNI RIZIK	27
8.1.	Uvod.....	27
8.2.	Analiza dostavljenih podataka.....	27
8.3.	Zaključak.....	29
9.	STOPA PROTUCIKLIČKOGA KAPITALA.....	30
9.1.	Uvod.....	30
9.2.	Analiza dostavljenih podataka.....	30
10.	OMJER FINACIJSKE POLUGE	31
10.1.	Uvod.....	31
10.2.	Analiza dostavljenih podataka	31
10.3.	Zaključak	33
11.	OGRANIČENJA KVALIFICIRANIH UDJELA U NEFINACIJSKIM INSTITUCIJAMA.....	34
11.1.	Uvod.....	34
11.2.	Analiza dostavljenih podataka	34
11.3.	Zaključak	35
12.	POPIS KRATICA I SKRAĆENIH POJMOVA.....	36

1. UVOD

S ciljem primjene Basela III u EU Europska komisija je, u srpnju 2011., u zakonodavnu proceduru uputila prijedlog Uredbe o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva (u nastavku teksta: Uredba) i Direktive o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i superviziji kreditnih institucija i investicijskih društava (u nastavku teksta: Direktiva), kojima zamjenjuje postojeću Direktivu o kapitalnim zahtjevima. Pod uvjetom da Europski parlament i Vijeće Europske unije prihvate prijedloge Uredbe i Direktive, te pod uvjetom da Republika Hrvatska (u nastavku teksta: RH) 2013. godine postane članica EU, na hrvatske kreditne institucije primjenjivat će se izmijenjene odredbe vezane uz poslovanje i superviziju kreditnih institucija. Ovaj novi set europskih propisa trebao bi stupiti na snagu u EU već od 1. siječnja 2013., a u RH od dana pristupanja u punopravno članstvo u EU, najvjerojatnije 1. srpnja 2013.

Navedena dva akta koji se nalaze u proceduri donošenja razlikuju se prema načinu primjene u državama članicama:

- odredbe Uredbe primjenjivat će se izravno – bez uvođenja u nacionalno zakonodavstvo, a
- odredbe Direktive morat će se uvesti u nacionalno zakonodavstvo najvećim dijelom preko novog Zakona o kreditnim institucijama i preko propisa Hrvatske narodne banke (u nastavku teksta: HNB).

Kako bi se na vrijeme pripremio na buduće promjene u zakonodavstvu te kako bi procijenio utjecaj novog prijedloga zakonskih propisa EU na bankarski sustav u RH te s njim upoznao kreditne institucije, HNB je tijekom travnja 2012. proveo Studiju kvantitativnog učinka primjene prijedloga Uredbe i Direktive (u nastavku teksta: Studija). Na temelju prijedloga odredbi Uredbe i Direktive te popratnih dokumenata izdanih od Europske agencije za nadzor bankovnog sustava (engl. *European Banking Authority*) izrađen je prijedlog Upute za provedbu Studije kvantitativnog učinka prijedloga Uredbe i Direktive (u nastavku teksta: Uputa). Da bi se kreditne institucije upoznale s novim zahtjevima, tijekom ožujka 2012. u HNB-u su održane radionice na kojima su oni predstavljeni. Osim kvantitativnih informacija od kreditnih su institucija zatražene i dodatne, kvalitativne informacije s pomoću upitnika.

Testiranje učinaka odredbi Uredbe i Direktive provedeno je prema Uputi tijekom travnja i svibnja 2012. sa stanjem na dan 31. prosinca 2011. na pojedinačnoj (nekonsolidiranoj) osnovi za sve kreditne institucije u RH. Iznimno, testiranje učinka na izloženost likvidnosnom riziku obavljeno je na podacima sa stanjem 29. veljače 2012., a pri izračunu omjera financijske poluge zahtijevali su se podaci i sa stanjem 31. listopada i 30. studenoga 2011.

U ovom se dokumentu iznose rezultati analize prikupljenih podataka. Studija je provedena na temelju predloženih tekstova Uredbe i Direktive koji su bili raspoloživi u trenutku koncipiranja Studije, tako da je vjerojatno da će se u nekim dijelovima – zbog dinamičnog razvoja tih dvaju akata – regulativne pretpostavke Studije razlikovati od konačnog teksta regulative.

Valja napomenuti kako su rezultati Studije za potrebe javne objave prilagođeni tako da ne prikazuju podatke o pojedinačnim institucijama, što je u nekim slučajevima rezultiralo manje detaljnim prikazom kvantitativnih učinaka primjene budućih propisa, primjerice ne iskazuju se učinci na primjenu IRB pristupa.

Metodološka pojašnjenja odnosno detaljnije odrednice prijedloga nove regulative nalaze se u dokumentu "[Upute za provedbu Studije kvantitativnog učinka prijedloga CRR/CRD IV](#)" na web-

stranicama HNB-a. Također, zbog jednostavnosti se u tekstu upotrebljavaju kratice za pojedine pojmove, stoga se na kraju ovog materijala daje popis svih upotrebljvanih kratica.

2. SAŽETAK

Rezultati Studije pokazuju da je hrvatski bankovni sustav visoko kapitaliziran vrlo kvalitetnim instrumentima. Primjena novih pravila dovela bi, na razini svih kreditnih institucija, do veće stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala u odnosu na postojeću regulativu – 19,7% u odnosu na 19,2%. Pritom se napominje da će prema predloženim novim pravilima minimalna stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala morati biti 8%, što upućuje na visoku kapitaliziranost hrvatskoga bankovnog sustava.

Osim što se propisuje stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala, nova pravila zahtijevaju da se rizici moraju u adekvatnoj mjeri pokrivati i najkvalitetnijim dijelovima jamstvenoga kapitala. Prema podacima dostavljenima za potrebe Studije na razini svih kreditnih institucija ostvaruje se stopa adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala od 17,9% i stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala od 18,4%, što u usporedbi s minimalnim propisanim stopama (4,5% odnosno 6%) pokazuje kvalitetu jamstvenoga kapitala kojim se pokrivaju rizici hrvatskih kreditnih institucija.

Promatrajući projicirane stope adekvatnosti kapitala za sve kreditne institucije, samo jedna kreditna institucija ne bi prema novim pravilima ispunjavala minimalnu stopu adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala. Preostale institucije udovoljavale bi svim stopama adekvatnosti kapitala, što dovodi do zaključka da se, osim visoke kapitaliziranosti sustava, niti na pojedinačnoj razini ne očekuju veliki problemi s primjenom novih pravila.

Međutim, u vezi sa zaključkom o visokoj kapitaliziranosti bankovnog sustava, bitno je naglasiti da minimalna adekvatnost jamstvenoga kapitala više neće biti jedina zaštita kreditnih institucija od gubitaka. Prema prijedlogu Direktive uvode se tri nova zaštitna sloja kapitala (engl. *capital buffers*) koje kreditne institucije moraju održavati uz minimalnu adekvatnost jamstvenoga kapitala, i to u obliku najkvalitetnijih instrumenata kapitala (redovnoga osnovnoga kapitala):

- zaštitni kapital (engl. *capital conservation buffer*) u visini 2,5% izloženosti rizicima, kojemu je svrha da kreditna institucija nastavi normalno poslovati, odnosno da adekvatnost kapitala održava iznad zakonski propisane stope i nakon što ostvari znatne gubitke zbog financijske krize,
- protuciklički kapital (engl. *countercyclical capital buffer*) u visini do 2,5% izloženosti rizicima, ovisno o procjeni nadležnog tijela, kojemu je svrha formiranje dodatnog iznosa kapitala u fazi pretjeranoga kreditnog rasta koji dovodi do nastanka sistemskog rizika i
- sistemski kapital (engl. *systemic risk buffer*) kojemu je svrha spriječiti i ublažiti dugoročne sistemske ili makrobonitetne rizike koji ne ovise o cikličnosti i koji nisu pokriveni minimalnom adekvatnošću kapitala, pri čemu se o detaljima o visini kapitala i načinu primjene još uvijek raspravlja.

Na kreditne institucije koje ne budu ispunjavale propisane zaštitne slojeve kapitala, primjenjivat će se ograničenja plaćanja koja smanjuju kapital: isplate dividendi ili drugih prinosa na instrumente osnovnoga kapitala, otkupa vlastitih dionica i isplate varijabilnih primitaka radnicima (primitaka koji ovise o uspješnosti). Takvim ograničenjima kreditne će se institucije primorati da obveznim zadržavanjem dijela dobiti postupno postignu propisane stope zaštitnih slojeva.

Prema tome, iako Studija pokazuje visoke stope adekvatnosti kapitala u sustavu i iako će se minimalna stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala smanjiti s dosadašnjih 12% na 8%,

naglašava se da se novom regulativom znatno proširuje opseg rizika koji se pokrivaju jamstvenim kapitalom, a posebno njegovim najkvalitetnijim dijelom – redovnim osnovnim kapitalom.

Studija je pokazala da bi primjena novih pravila dovela do smanjenja jamstvenoga kapitala (za 1%), ali i do smanjenja izloženosti rizicima (za 3,7%). Prema tome, opisano povećanje stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala rezultat je smanjenja izloženosti rizicima, za što je odgovorno smanjenje izloženosti kreditnom riziku.

Izloženost kreditnom riziku osjetno je smanjena (za 4,6%), i to ponajprije kod kreditnih institucija koje primjenjuju standardizirani pristup. Izloženost kreditnom riziku smanjena je na razini svih kreditnih institucija prije svega u upotrebi standardiziranog pristupa na osnovi primjene povoljnijih pondera rizika: za izloženosti koje su u cijelosti osigurane stambenom nekretninom (ponder 35%) te za izloženosti stanovništvu (ponder 75% umjesto dosadašnjih 100%). Ovakvo kretanje je, doduše, koncentrirano u skupini velikih banaka, dok je kod ostalih kreditnih institucija na pojedinačnoj razini zabilježeno i povećanje izloženosti (zbog većeg iznosa izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza, koje nose pondere rizika 100% i 150%). Prema tome, primjena novih pravila pri standardiziranom mjerenju kreditnog rizika dovela bi do osjetnoga kapitalnog ublažavanja na razini bankovnog sustava.

Također, prijedlog Uredbe u sklopu standardiziranog pristupa uvodi novi oblik reguliranja rizika za kategoriju izloženosti kod kojih se nekretnina pojavljuje kao instrument osiguranja. Nadležno tijelo će na osnovi prikupljenih podataka o gubicima koje su kreditne institucije ostvarile po ovim izloženostima i procjene budućeg razvoja tržišta nekretnina na lokalnom tržištu moći propisati više vrijednosti pondera rizika i strože kriterije za njihovu primjenu. Rezultati Studije pokazali su da će, uzimajući u obzir ostvarene stope gubitaka kao i iznos izloženosti osiguran nekretninama, HNB biti u mogućnosti uz odgovarajuće prosudbe o tržištu nekretnina preuzeti proaktivnu ulogu u prilagođavanju visine pondera i strožih uvjeta njihove primjene s vrlo izvjesnim učincima na pokazatelj adekvatnosti jamstvenoga kapitala.

Nadalje, Studija je pokazala da se u dijelu tehnika smanjenja kreditnog rizika ne očekuju značajni učinci, ni na razini sustava ni na razini većine pojedinačnih kreditnih institucija.

Isto tako, iako kreditne institucije u RH za sada nisu ušle u poslove sekuritizacije, primjenom novih pravila na snagu bi stupili novi zahtjevi i odredbe. S obzirom na novosti od kreditnih su institucija zatražene povratne informacije u vezi sa sekuritizacijom. Kao razlozi zbog kojih kreditne institucije dosad nisu ušle u poslove sekuritizacije dani su: nejasna regulativa, složenost takvih poslova, veliki organizacijski i tehnički zahtjevi, neadekvatna imovina koja bi se sekuritizirala, upitna mogućnost za plasman tako kreiranih vrijednosnica i trenutačno stanje na domaćem tržištu kapitala. Od svih kreditnih institucija koje su sudjelovale u Studiji, samo dvije velike banke ne isključuju mogućnost za ulazak u poslove sekuritizacije u idućem petogodišnjem razdoblju, iako za sada nemaju konkretnih planova.

Tržišni rizici i operativni rizik pretrpjeli su marginalne promjene. Izloženost tržišnim rizicima niža je za 2,7% u usporedbi s postojećim pravilima, a u budućnosti bi se moglo očekivati i daljnje smanjenje kapitalnih zahtjeva za valutni rizik ako se primijene odredbe Uredbe kojom se propisuje manji kapitalni zahtjev za izloženosti u visoko koreliranim valutama kao i valutama država članica druge faze monetarne unije.

Nova pravila ne uvode značajnije regulativne promjene pri izračunu izloženosti operativnom riziku, no primjena Uredbe u odnosu na važeću regulativu donosi promjenu u dijelu omogućavanja primjene alternativnoga standardiziranog pristupa za izračun kapitalnog zahtjeva za operativni rizik, što je prije bila nacionalna diskrecija koju HNB nije uveo. Na temelju Studije

utvrđeno je kako nijedna kreditna institucija nema namjeru primjenjivati navedeni pristup te time primjena Uredbe neće imati utjecaja na promjenu izračuna kapitalnog zahtjeva za operativni rizik.

U izloženost rizicima uključuje se novi rizik – rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju (CVA). Rizik se izračunava za izloženosti na osnovi ulaganja u izvedene financijske instrumente neuvrštene na burzu (osim kreditnih izvedenica koje služe smanjivanju kreditnog rizika) te za materijalno značajne izloženosti na temelju transakcija financiranja s vrijednosnim papirima. Rizik čini sadašnju tržišnu vrijednost kreditnog rizika druge ugovorne strane. Rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju iskazalo je jedanaest kreditnih institucija, a najveći iznos odnosi se na velike banke, što je i očekivano s obzirom na to da one imaju i najveće iznose ugovorenih izvedenih financijskih instrumenata. Izloženost ovom riziku na razini sustava čini 0,4% ukupne izloženosti rizicima.

Studija je pokazala da hrvatske kreditne institucije imaju dovoljno kvalitetne instrumente jamstvenoga kapitala i da primjena novih pravila ne bi trebala prouzročiti probleme s kapitalom u sustavu. Navedeni zaključak očekivan je s obzirom na to da u hrvatskom bankovnom sustavu redovni osnovni kapital, kao najkvalitetniji dio jamstvenoga kapitala, ionako čini oko 90% jamstvenoga kapitala. K tome, prema procjeni kreditnih institucija, relativno je nizak iznos instrumenata jamstvenoga kapitala koji ne ispunjavaju propisane uvjete i koji bi se morali postupno isključivati iz izračuna. Na razini svih kreditnih institucija jamstveni bi se kapital primjenom novih pravila smanjio za samo 1%, no valja upozoriti na tri veće komponente u strukturi te promjene.

Prvo, zbog šire definicije nematerijalne imovine koja je odbitak od redovnoga osnovnoga kapitala, taj bi odbitak bio veći za 1,2 mlrd. kuna. Pritom se napominje da je u posljednjim izmjenama Odluke o jamstvenom kapitalu kreditnih institucija obuhvat nematerijalne imovine već proširen, što stupa na snagu na kraju 2012. i što bi, neovisno o Uredbi, povećalo postojeći odbitak za oko 0,3 mlrd. kuna.

Drugo, značajno ublažavanje u redovnom osnovnom kapitalu pružila je nova odredba prema kojoj, pri izračunu jamstvenoga kapitala na nekonsolidiranoj osnovi, kreditna institucija koja je predmet supervizije na konsolidiranoj osnovi od redovnoga osnovnoga kapitala ne odbija ulaganja u relevantna društva, ako su ta relevantna društva uključena u obuhvat supervizije na konsolidiranoj osnovi. Primjenom te odredbe na razini sustava dolazi do povećanja jamstvenoga kapitala, tj. redovnoga osnovnoga kapitala, u iznosu od 2,1 mlrd. kuna. Najveću korist od toga ostvarile bi velike banke. Valja dodati da ta ulaganja, koja nisu odbitna stavka od jamstvenoga kapitala, ulaze u izračun ponderirane imovine, čime se u određenoj mjeri amortizira učinak povećanja jamstvenoga kapitala na visinu stopa adekvatnosti.

Treće, zbog promjene načina uključivanja hibridnih instrumenata u dopunski kapital – prijelaz na linearno amortiziranje u posljednjih pet godina prije dospijeća, analogno podređenim instrumentima – dolazi do značajnog smanjenja dopuskoga kapitala: u iznosu od 1,3 mlrd. kuna.

Uz minimalnu adekvatnost kapitala nova Direktiva propisuje uvođenje novih kapitalnih slojeva – zaštitnoga kapitala i protucikličkoga kapitala. Budući da će se zaštitni kapital održavati u fiksnoj visini od 2,5% izloženosti rizicima, u Studiji su od kreditnih institucija zatražene informacije u vezi s protucikličkim kapitalom. Konkretno, tražila se zemljopisna struktura izloženosti kreditnih institucija, radi utvrđivanja pondera koje će kreditne institucije primjenjivati pri utvrđivanju potrebne visine protucikličkoga kapitala. Prema podacima iz Studije najveći utjecaj na stopu protucikličkoga kapitala kreditnih institucija, odnosno najveći ponder,

imat će stopa određena za Hrvatsku, budući da se na razini sustava 98% relevantnih izloženosti odnosi na protustranke u Hrvatskoj.

Sljedeća bitna novost koja se uvodi u bonitetnu regulativu jest omjer financijske poluge, a cilj joj je ograničiti financijsku polugu u bankovnom sustavu te spriječiti negativne posljedice razduživanja. Pokazatelj se izračunava kao omjer osnovnoga kapitala i izloženosti rizicima, pri čemu se izloženosti ne ponderiraju različitim ponderima rizika. Takav bi pokazatelj, kao mjera kapitaliziranosti koja nije zasnovana na riziku, trebao služiti kao dopuna stopama adekvatnosti kapitala, tj. mjerama osjetljivima na rizik. Treba također napomenuti kako još uvijek nije propisano održavanje ovog omjera iznad nekog minimuma, nego da će se o tome prosuditi nakon razdoblja obveznog izvješćivanja o omjeru.

Na osnovi analize dostavljenih podataka zaključuje se da domaće kreditne institucije ne zasnivaju svoje poslovanje na prevelikoj financijskoj poluzi, odnosno da je razina kapitaliziranosti na agregatnoj razini više nego zadovoljavajuća: na razini svih banaka omjer iznosi 11%, a na razini svih stambenih štedionica oko 6%. Kod nekolicine institucija uočavaju se omjeri koji neznatno prelaze 3%, što je vrijednost koja se razmatra kao budući minimalni omjer. Može se zaključiti da se u ovom segmentu ne očekuju problemi u primjeni Uredbe.

S aspekta likvidnosnog rizika uočavaju se potencijalni izazovi. Uredbom se propisuje uvođenje jedinstvenih kvantitativnih zahtjeva za mjerenje likvidnosnog rizika:

- kratkoročnoga koeficijenta likvidnosne pokrivenosti (LCR) i
- dugoročnoga koeficijenta stabilnih izvora financiranja (NSFR).

LCR djelomično odgovara minimalnom koeficijentu likvidnosti (MKL) koji je propisan Odlukom o upravljanju likvidnosnim rizikom (OULR). Međutim, razlika je u načinu izračuna koeficijenta, kao i u stavkama koje se uključuju u izračun. Prema OULR računa se MKL kao omjer svih očekivanih priljeva i likvidne imovine u odnosu na ugovorene i potencijalne odljeve u idućih mjesec dana, dok je LCR omjer likvidne imovine i neto likvidnih odljeva (razlike između ugovorenih i potencijalnih odljeva i očekivanih priljeva) također u idućih mjesec dana.

Iz provedene analize vidljivo je da postoje određeni problemi s održavanjem dovoljne količine likvidne imovine, posebice s održavanjem LCR-a u eurima, što prvenstveno proizlazi iz nemogućnosti uključivanja depozita kod kreditnih institucija u likvidnu imovinu (potrebni veći plasmani u vrijednosne papire u eurima). Stoga, kako bi zadovoljile zahtjeve iz Uredbe, kreditne će institucije za pokriće ugovorenih i potencijalnih obveza morati značajnije ulagati u visoko likvidne i kvalitetne vrijednosne papire. Kreditne će institucije također, osim u informatizaciju za izvješćivanje regulatora, trebati uložiti dodatna sredstva u informatičke sustave za podršku procjeni postojanosti odnosa s klijentom i podršku procjeni mogućnosti naplate kredita u idućih 30 dana, kao i u zahtjeve vezane uz interne metodologije utvrđivanja likvidnosnih troškova i koristi.

Konačno, Studijom su obuhvaćena i ograničenja kvalificiranih udjela u nefinancijskim institucijama te bi u tom dijelu uglavnom došlo do ublažavanja zahtjeva u odnosu na postojeću regulativu. Zbog užeg obuhvata ulaganja u kapital – s fokusiranjem isključivo na kvalificirane udjele (udjeli u kapitalu od 10% i više), a ne više na sva ulaganja u kapital – na razini sustava kreditnih institucija došlo bi do 47%-tnog smanjenja ukupnog iznosa ulaganja podložnih ograničenju. Također, na razini sustava, došlo bi do smanjenja pokazatelja ukupnih ulaganja u udjele nefinancijskih institucija na 0,86% priznatoga kapitala, što je daleko ispod dopuštenih 60%.

Na pojedinačnoj razini sve bi kreditne institucije također imale ukupan iznos kvalificiranih udjela u kapital nefinancijskih institucija daleko ispod 60% priznatoga kapitala kreditne institucije. Samo bi jedna kreditna institucija prikazala prekoračenje ograničenja ulaganja u kvalificirani udio pojedine nefinancijske institucije od 15% priznatoga kapitala.

3. KREDITNI RIZIK

3.1. Standardizirani pristup

3.1.1. Uvod

Obuhvat izloženosti koje su predmet izračuna gotovo je identičan obuhvatu OAJKKI (uz iznimku redefiniranih odbitnih stavki od jamstvenoga kapitala koje su identificirane Studijom). Stoga je bruto iznos izloženosti u Studiji veći samo za 517,2 mil. kuna ili 0,1%. Veći broj kreditnih institucija (njih 25) osjetno je smanjio svoje izračune ponderirane imovine (za 16,8 mlrd. kuna), dok su je preostale kreditne institucije neznatno povećale (za 366 mil. kuna). Na kraju je ponderirana imovina bila manja za 16,5 mlrd. kuna ili 7,4%, a najznačajnije smanjenje zabilježile su velike banke, ponajprije zbog pojačane primjene nižih pondera rizika, osobito pondera 75% i pondera 35%. Osam malih banaka zabilježilo je povećanje ponderirane imovine prije svega zbog primjetnog povećanja kategorije izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza. Istodobno se kod tih banaka nije povećala upotreba povoljnijih pondera rizika, 35% i 50% za nekretnine, a neke su čak smanjile iznose izloženosti ponderirane tim nižim ponderima rizika. Pojedine male banke uopće se nisu koristile ponderom rizika 75% (odnosno nisu iskazale izloženost prema stanovništvu).

3.1.2. Analiza dostavljenih podataka

Osnovne izmjene u usporedbi s postojećim izračunom odnose se na redefinirane kategorije izloženosti, redefiniranje pojedinih definicija i u skladu s time pondera rizika.

Kategorija izloženosti prema **središnjim državama ili središnjim bankama** zadržala je identičan obuhvat, a neznatno smanjenje prvenstveno je rezultat preseljenja pojedinih izloženosti u kategoriju izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza. Zbog toga se iznos izloženosti koji se ponderira ponderom 0% smanjio s 121,2 mlrd. kuna na 119,1 mlrd. kuna.

Kategorije izloženosti prema **lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi**, prema **javnim državnim tijelima** i prema **institucijama** – zadržale su identičan obuhvat, a blagi utjecaj na manju bruto izloženost rezultat je preseljenja pojedinih izloženosti u kategoriju izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza. Suprotno tome, ponderirana imovina tih kategorija izloženosti povećala se prvenstveno pod utjecajem promjene načina ponderiranja izloženosti prema institucijama, a koji se primjenjuje na izloženosti prema javnim državnim tijelima i lokalnoj samoupravi. Naime, znatno je smanjen iznos izloženosti koji se ponderira ponderom 50%. Većina tih izloženosti preseljena je na ponder 100%, a manji dio na ponder 20%.

Kreditnim je institucijama u skladu s Uredbom omogućeno da na izloženosti prema lokalnoj samoupravi primijene pondere propisane za ponderiranje izloženosti prema središnjim državama ukoliko smatraju da nema razlike u riziku u odnosu na rizik središnje države u kojoj su osnovane jer te jedinice imaju mogućnost prikupljanja poreza, te zbog postojanja institucionalnih okolnosti koje smanjuju mogućnost nastanka statusa neispunjavanja obveza. Manji broj kreditnih institucija (njih 10) smatrao je da nema razlike u riziku države i lokalne samouprave, a samo je jedna velika banka iskoristila pravo da primijeni pondere države na izloženosti prema lokalnoj samoupravi, no samo za 168,8 mil. kuna. Studijom se nastojalo istražiti hoće li zbog znatno sužene definicije javnih državnih tijela u Uredbi doći do povećanih izloženosti ovim tijelima. Četiri kreditne institucije analizom su utvrdile da postoje dodatna javna

državna tijela koja će po definiciji iz Uredbe imati karakteristike da ih se tretira kao javna državna tijela, a koja prema OAJKKI to nisu.

Kategorija izloženosti prema **trgovačkim društvima** zadržala je gotovo isti obuhvat, uz izuzimanje izloženosti prema zatvorenim investicijskim fondovima. U ovoj kategoriji najizraženiji je bio utjecaj preseljenja dijela izloženosti u kategoriju izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza, što je naposljetku utjecalo na znatno smanjenje bruto izloženosti (za 20,3 mlrd. kuna) kao i na smanjenje ponderirane imovine na 78,4 mlrd. kuna ili za 16,7%.

Kategorija izloženosti prema **stanovništvu** ima promijenjen obuhvat u odnosu na OAJKKI, pa se uključuju isključivo izloženosti koje zadovoljavaju uvjet za ponder rizika 75%. To se odrazilo na smanjenje bruto iznosa izloženosti na 93,4 mlrd. kuna, odnosno za osjetnih 27,3%. Studijom je (a prema Uredbi) prag izloženosti prema pojedinoj osobi i s njom povezanim osobama povećan s 2,5 mil. kuna na 7,5 mil. kuna (1 mil. eura), te je dopuštena primjena vlastitih pokazatelja diversificiranosti portfelja. U Studiji primijenjeni vlastiti pokazatelji diversificiranosti nisu značajno odstupali od propisanih. Saldo izloženosti na koje je u Studiji primijenjen ponder rizika 75% iznosio je 69,8 mlrd. kuna, a prema OAJKKI 36,4 mlrd. kuna. Glavnina porasta izloženosti na tom ponderu odnosila se na kreditne institucije koje prema OAJKKI uopće nisu rabile ponder 75%, dok su u Studiji iskazale da će ga primijeniti na značajne izloženosti. Suprotno tome, kreditne institucije koje su prema OAJKKI upotrebljavale ponder 75% u Studiji su iznose izloženosti na tom ponderu primjetno smanjile uz obrazloženje da je po novoj proširenoj definiciji kategorije izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza velik broj izloženosti upravo ovog pondera prešao u tu kategoriju. Ipak najznačajniji iznos promjene odnosio se na izloženosti koje su s liberaliziranjem uvjeta za ponder 35% premještene u kategoriju izloženosti osigurane nekretninama.

Liberalizirani uvjeti u Studiji odrazili su se na iznimna povećanja iznosa izloženosti u kategoriji **izloženosti osigurane nekretninama**, koje su kreditne institucije ponderirale privilegiranim ponderima rizika od 35% (osigurano stambenim nekretninama) i 50% (osigurano poslovnim nekretninama). Tako je prema OAJKKI ponder 35% bio upotrijebljen za 9,5 mlrd. kuna izloženosti, što je činilo 2,5% neto izloženosti koja se ponderira. Osam banaka (među kojima su dvije velike i jedna srednja banka) uopće nije rabilo taj povlaštenu ponder. Prema Studiji ponder 35% primijenjen je na 31,8 mlrd. kuna izloženosti ili čak 8,2% neto izloženosti koja se ponderira. Gotovo sve banke zabilježile su višestruka povećanja na toj kategoriji, što je posljedica relativno niske razine primjene ovog pondera prema OAJKKI. Iznimku čini grupa malih banaka kod koje je povećanje po toj osnovi iznosilo samo 18,6%. Prema OAJKKI ponder 50% u dijelu osigurano poslovnim nekretninama iznosio je 1,4 mlrd. kuna, dok je u Studiji taj iznos povećan na 3,4 mlrd. kuna, a glavnina tog povećanja odnosila se na tri banke.

Kategorija izloženosti prema **drugim ugovornim stranama sa statusom neispunjavanja obveza** (engl. *default*) čini proširenu kategoriju dospjelih nenaplaćenih potraživanja prema OAJKKI. Ove su izloženosti prema OAJKKI iznosile neto 14,8 mlrd. kuna. Veći dio tog iznosa bio je ponderiran sa 100% (8,4 mlrd. kuna), dok je preostalih 6,4 mlrd. kuna bilo ponderirano sa 150%. U Studiji je taj iznos značajno povećan, na 40,2 mlrd. kuna, od čega je 14,1 mlrd. kuna ponderirano sa 100%, a preostalih 26,1 mlrd. kuna sa 150%. Iako su kreditne institucije uložile znatne napore da pravilno kroz sustav identificiraju ova potraživanja, iz prispjelih je podataka razvidno da će ova kategorija izloženosti dodatno rasti.

Sve ostale kategorije izloženosti (**visokorizična potraživanja**, izloženosti u obliku **pokrivenih obveznica i sekuritizacijske pozicije**, izloženosti prema institucijama i trgovačkim društvima s **kratkoročnim kreditnim rejtnzima**, izloženosti u obliku **udjela ili dionica u investicijskim fondovima**, izloženosti po **vlasničkim ulaganjima** i **ostale izloženosti**) pretrpjele su minimalne

promjene bez utjecaja ili s vrlo malim utjecajima na bruto odnosno neto izloženost. Kreditne institucije nemaju izloženosti prema **multilateralnim razvojnim bankama** i prema **međunarodnim organizacijama**.

Tablica 1. Bruto iznos izloženosti i ponderirana imovina po značajnijim kategorijama izloženosti

Kategorije izloženosti	Stanje na 31. prosinca 2011., u tis. kuna			
	Studija		OAJKKI	
	Bruto iznos izloženosti	Ponderirana imovina	Bruto iznos izloženosti	Ponderirana imovina
Središnje države i središnje banke	83.144.608	2.168.634	85.784.429	1.613.302
Lokalna i područna samouprava	2.318.368	1.948.621	2.777.768	1.690.928
Javna državna tijela	21.191.852	1.979.683	23.976.523	1.038.533
Institucije	38.392.148	7.935.336	39.023.045	7.144.737
Trgovačka društva	104.983.492	78.403.048	108.984.229	81.619.302
Stanovništvo	93.390.721	56.904.588	128.556.496	98.372.073
Osigurano nekretninama	34.682.739	12.646.563	10.886.474	3.984.897
Izloženosti sa statusom neispunjavanja obveza	39.460.789	29.607.496	28.152.291	18.665.595
Ostalo	29.315.286	14.927.345	18.221.560	8.851.744
UKUPNA IZLOŽENOST	446.880.003	206.521.314	446.362.816	222.981.111

3.2. Izloženosti osigurane nekretninama

3.2.1. Uvod

Prijedlogom Uredbe uvode se novi oblici reguliranja kreditnog rizika za kategoriju izloženosti kod koje se nekretnina pojavljuje kao instrument osiguranja, a najvažnija izmjena odnosi se na mogućnost da nadležna tijela (na temelju prikupljenih iskustvenih podataka o gubicima i procjeni budućeg razvoja tržišta nekretnina) mogu propisati više vrijednosti pondera rizika i strože kriterije u sklopu standardiziranog pristupa u kategoriji **izloženosti osigurane nekretninama**.

Procjene i eventualne promjene vrijednosti povoljnijih pondera rizika temeljit će se na polugodišnjim podacima o gubicima koji proizlaze iz izloženosti osiguranih nekretninama i na drugim relevantnim pokazateljima. Na izloženosti osigurane hipotekama nad stambenom ili poslovnom nekretninom smještenom prekogranično, primjenjivat će se ponder rizika i kriteriji koji vrijede u državi u kojoj se nalazi nekretnina.

Samo su tri kreditne institucije navele da imaju izloženosti odnosno gubitke koji proizlaze iz plasmana osiguranih nekretninom koja se nalazi izvan RH, no iznosi nisu materijalno značajni. Stoga se očekuje da ponderi rizika postavljeni od strane drugih regulatora neće imati utjecaja na ovu kategoriju izloženosti.

3.2.2. Analiza dostavljenih podataka

Za potrebe provođenja Studije kreditne institucije dostavile su podatke o izloženostima koje su osigurane nekretninama i gubicima na temelju tih izloženosti.

Iz dobivenih podataka izračunate su stope gubitaka (engl. *loss ratio*) za izloženosti osigurane **stambenom** nekretninom u RH odnosno **poslovnom** nekretninom u RH, i to posebno za gubitke po **kategoriziranim** "izloženostima osiguranima nekretninama", odnosno za gubitke po ukupnim izloženostima osiguranima nekretninama.

Nadalje, pri izračunu uzimali su se u obzir gubici za izloženosti osigurane nekretninama s odnosom izloženosti i vrijednosti nekretnine (engl. *loan-to-value ratio*, u nastavku teksta: LTV) 80% tržišne vrijednosti za stambene nekretnine, odnosno s LTV-om 50% tržišne vrijednosti ili 60% hipotekarne vrijednosti za poslovne nekretnine i ukupni gubici.

Analizom dobivenih stopa gubitaka (udio gubitaka za izloženosti s LTV-om 80% odnosno 50% tržišne vrijednosti ili 60% hipotekarne vrijednosti u ukupnim izloženostima osiguranima nekretninama) za izloženosti osigurane nekretninama kod velikih i srednjih banaka uočava se da je prosječna stopa gubitaka niža za segment izloženosti osigurane stambenim nekretninama (1,6%) nego za segment izloženosti osigurane poslovnom nekretninom (3,4%). Ovaj pokazatelj je znatno niži ako se u izračun uključe regulatorno kategorizirane izloženosti osigurane nekretninama. Tada je stopa gubitaka 0,8% za izloženosti osigurane stambenim nekretninama odnosno 0,3% za izloženosti osigurane poslovnim nekretninama.

Tablica 2. Pregled stopa gubitaka za izloženosti osigurane nekretninama

Stopa gubitka/stopa ukupnih gubitaka	Skupina banaka	Stambene nekretnine u RH	Poslovne nekretnine u RH
Udio gubitaka za izloženosti s LTV-om 80% odnosno 50% tržišne vrijednosti ili 60% hipotekarne vrijednosti u ukupnim izloženostima osiguranima nekretninama	Velike i srednje banke	1,61	3,36
	Velike banke	1,64	3,43
Udio ukupnih gubitaka u ukupnim izloženostima osiguranima nekretninama	Velike i srednje banke	3,95	6,07
	Velike banke	3,74	6,10
Udio gubitaka za izloženosti s LTV-om 80% odnosno 50% tržišne vrijednosti ili 60% hipotekarne vrijednosti u ukupnim izloženostima osiguranima nekretninama za kategorizirane stavke ("izloženosti osigurane nekretninama")	Velike i srednje banke	0,81	0,32
	Velike banke	0,82	0,29
Udio ukupnih gubitaka u ukupnim izloženostima osiguranima nekretninama za kategorizirane stavke ("izloženosti osigurane nekretninama")	Velike i srednje banke	1,39	2,63
	Velike banke	1,45	2,74

Stopa ukupnih gubitaka (ukupni gubici u ukupnim izloženostima osiguranima nekretninama) očekivano je viša: za izloženosti osigurane stambenim nekretninama iznosi 3,9% odnosno 6,1% za izloženosti osigurane poslovnim nekretninama. Za izloženosti koje zadovoljavaju sve uvjete za kategoriju osiguranu nekretninama ova stopa je znatno niža i u segmentu stambenih nekretnina kao kolateral iznosi 1,4% odnosno 2,6% za segment u kojem su poslovne nekretnine kolateral.

Pojedine banke iskazale su velike iznose ukupnih izloženosti osiguranih nekretninama u odnosu na kategoriju izloženosti osigurane nekretninama, a prednjače tri velike banke. Ukupan je iznos izloženosti osiguranih nekretninama na razini velikih i srednjih banaka 121 mlrd. kuna, odnosno iskazana izloženost veća je za 71,1 mlrd. kuna u odnosu na izloženost iskazanu u regulatornoj kategoriji, koja iznosi 49,9 mlrd. kuna.

Može se zaključiti sljedeće: s obzirom na to da su pokazatelji stopa gubitaka i stopa ukupnih gubitaka za skupinu velikih banaka viši od 0,3 odnosno 0,5 posto, te da je na razini velikih i srednjih banaka ukupan iznos izloženosti osiguran nekretninama značajan (121 mlrd. kuna) vjerojatno će nadležno tijelo moći uz odgovarajuće prosudbe o tržištu nekretnina preuzeti proaktivnu ulogu u prilagođavanju visine pondera s vrlo izvjesnim učincima na pokazatelj adekvatnosti jamstvenoga kapitala.

3.3. Tehnike smanjenja kreditnog rizika

Metodologija u vezi s tehnikama smanjenja kreditnog rizika nije značajno izmijenjena u Uredbi u odnosu na OAJKKI. U skladu s tim, analiza dostavljenih podataka pokazala je da u dijelu tehnika smanjenja kreditnog rizika nije bilo značajnih učinaka ni na razini sustava ni na razini većine pojedinačnih kreditnih institucija.

Od važnijih promjena valja istaknuti novinu u priznatim pružateljima nematerijalne kreditne zaštite (financijske institucije pod određenim uvjetima) te novi oblik financijskoga kolaterala (sekuritizacijske pozicije i dužnički vrijednosni papiri jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kod kojih nema razlike u riziku u odnosu na rizik središnje države u kojoj su osnovane). Nadalje, postroženi su uvjeti za primjenu bilančnog netiranja prema kojima se krediti i depoziti kod kreditne institucije, koji su predmet bilančnog netiranja, tretiraju kao gotovinski kolateral samo ako su nominirani u istoj valuti, dok prema OAJKKI uvjeta o valutnoj neusklađenosti nema.

U sklopu Studije od kreditnih institucija zatraženi su podaci o policama osiguranja kredita. Police osiguranja kredita mogu se (prema Direktivi) upotrijebiti kao nematerijalna kreditna zaštita ako ispunjavaju uvjete propisane za garancije i/ili kreditne izvedenice. Jedan je od osnovnih uvjeta da društvo za osiguranje ima kreditni rejting priznate vanjske institucije za procjenu kreditnog rejtinga. Od institucija se tražilo da dostave podatke o primljenim policama osiguranja kredita bez obzira na to ispunjavaju li uvjete za kreditnu zaštitu ili ne.

Ukupan saldo primljenih polica osiguranja iznosio je 7,0 mlrd. kuna, dok je zaštićeni iznos bio nešto viši od 5 mlrd. kuna, što je činilo oko 20% iznosa koji se štiti garancijama. Dakle riječ je o potencijalno značajnom povećanju kreditne zaštite. Na temelju dostavljenih podataka uočljivo je da kod većine banaka postoji značajno odstupanje između vrijednosti polica osiguranja i zaštićenog iznosa, stoga učinci na smanjenje kapitalnih zahtjeva kod tih banaka ne bi bili veliki jer se samo manji dio zaštite priznaje (ovisno o ispunjavanju uvjeta za priznavanje).

3.4. Sekuritizacija

3.4.1. Uvod

Kreditne institucije u RH za sada nisu ušle u poslove sekuritizacije. U prijedlogu Uredbe došlo je do promjene odredbi kojima se dodatno pojašnjavaju ili određuju važeće odredbe o sekuritizaciji propisane u OAJKKI. S obzirom na novosti od kreditnih su institucija zatražene povratne informacije o njihovu stajalištu prema sekuritizaciji.

3.4.2. Analiza dostavljenih podataka

Kreditne su institucije navele niz razloga i ograničavajućih čimbenika zbog kojih do sada nisu ušle u poslove sekuritizacije među kojima se ističu: neprimjerenost ovih poslova veličini, malom opsegu poslovanja, poslovnoj strategiji te profilu rizičnosti kreditne institucije, nedostatak zakonske podloge, nepostojanje jasne regulatorne osnove, složenost poslova, veliki organizacijski i tehničkih zahtjevi, velika početna ulaganja pa s tim u vezi nedovoljni resursi i neodgovarajuća informatička podrška, nedovoljno poznavanje ovog područja, neadekvatna imovina za stvaranje sekuritizacijskih *poolova*, upitna mogućnost za plasman kreiranih vrijednosnica, trenutačno stanje na tržištu kapitala u RH i nedostatak poslovne prakse.

Samo dvije velike banke ne isključuju mogućnost za ulazak u poslove sekuritizacije u idućem petogodišnjem razdoblju, iako zasada nemaju konkretnih planova. Kreditne institucije uglavnom nisu razmatrale koje bi ciljeve mogle ostvariti ulaskom u poslove sekuritizacije i nisu razmatrale

kvantitativne učinke ulaska u poslove sekuritizacije. Ipak, neke su navele sljedeće ciljeve koje bi ostvarile ulaskom u ove poslove: poboljšanje kvalitete imovine i poboljšanje likvidnosne pozicije, prinose i dodatna sredstva, olakšavanje pristupa do izvora klijentima banke i osiguranje dugoročnih projekata te povećanje obujma i profitabilnosti poslovanja.

Kreditne institucije za sada nemaju plan stručnog osposobljavanja kadrova jer još ne planiraju ulaziti u poslove sekuritizacije. Nadalje, kreditne institucije uglavnom ne raspoložu dostatnim resursima za obavljanje ovih poslova te bi ovaj problem riješile kombinacijom internih i *outsourcing* resursa, ulaganjem u edukaciju i stručno usavršavanje svojih zaposlenika te s pomoću vanjskih konzultanata. Neke kreditne institucije trenutačno nisu u mogućnosti procijeniti rizike koji bi mogli proizići iz poslova sekuritizacije, dok neke smatraju da bi to u slučaju potrebe mogli uz samoedukaciju ili edukaciju odnosno angažiranjem stručnjaka iz grupe.

4. RIZIK PRILAGODBE KREDITNOM VREDNOVANJU, RIZIK DRUGE UGOVORNE STRANE, RIZIK NAMIRE I RIZIK SLOBODNE ISPORUKE

4.1. Rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju

Rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju portfelja transakcija s drugom ugovornom stranom (u nastavku teksta: CVA rizik) čini sadašnja tržišna vrijednost kreditnog rizika druge ugovorne strane. Uredbom je definiran kapitalni zahtjev za CVA rizik koji će se izračunavati za izloženosti nastale na osnovi ulaganja u neuvrštene izvedene financijske instrumente (OTC), osim kreditnih izvedenica koje služe smanjivanju ponderirane izloženosti kreditnom riziku, te za materijalno značajne izloženosti na osnovi transakcija financiranja s vrijednosnim papirima. Za unutargrupne izloženosti te izloženosti prema državama, javnim društvima i središnjim ugovornim stranama kapitalni zahtjev za CVA rizik neće se izračunavati.

Pri izračunu kapitalnog zahtjeva za CVA rizik Uredba predviđa primjenu standardizirane metode i napredne metode, a preduvjet za upotrebu napredne metode jesu validirani interni modeli za izračun kapitalnih zahtjeva za rizik druge ugovorne strane (engl. *Internal Model Method*) i specifični pozicijski rizik (engl. *Value at Risk/Internal Model Approach*).

Za potrebe ove Studije kreditne institucije izračunavale su kapitalni zahtjev na osnovi pojednostavnjene standardizirane metode, koja ne uključuje pozicije u kreditnim izvedenicama sa svrhom zaštite od CVA rizika. Pretpostavljeno je da sve kreditne institucije imaju materijalno značajne izloženosti CVA riziku za transakcije financiranja s vrijednosnim papirima (repo, obratni repo, ugovori o pozajmljivanju vrijednosnih papira ili robe drugoj ugovornoj strani i od druge ugovorne strane te maržni krediti), a izračun izloženosti na osnovi tih transakcija zasnivao se na korištenju tehnika umanjenja, u skladu s Dijelom 4. Glave II. OAJKKI.

Postojeća regulativa ne propisuje kapitalni zahtjev za izloženosti CVA riziku, stoga će promjene u regulativi rezultirati novim kapitalnim zahtjevom. Analizom dostavljenih podataka kreditnih institucija utvrđeno je da su na dan 31. prosinca 2011. CVA riziku bile izložene pozicije deset banaka i jedne stambene štedionice. Ukupni kapitalni zahtjev za izloženost tom riziku iznosio je 1,0 mlrd. kuna, a većim se dijelom odnosio na kapitalni zahtjev za CVA rizik izvedenica (0,6 mlrd. kuna), a manjim dijelom na kapitalni zahtjev za CVA rizik na osnovi transakcija financiranja s vrijednosnim papirima (0,4 mlrd. kuna). Dominantni je generator CVA rizika preostali rok do dospijeca.

4.2. Rizik druge ugovorne strane

Uredbom je tretman rizika druge ugovorne strane promijenjen kako bi se valorizirala umanjenja vrijednosti proizašla iz prilagodbe kreditnom vrednovanju za drugu ugovorenu stranu (CVA), te unaprijedila metoda internog modela i izloženosti prema središnjoj drugoj ugovornoj strani. Navedene izmjene utjecat će na one kreditne institucije koje se značajnije izlažu na tržištu transakcija s izvedenim financijskim instrumentima, a u provedbi Studije nastojalo se utvrditi u kojoj mjeri navedene izmjene utječu na kapitalni zahtjev.

Analizom dostavljenih podataka utvrđeno je da kreditne institucije za potrebe Studije nisu uključivale umanjenja vrijednosti proizašla iz prilagodbe kreditnom vrednovanju za drugu ugovornu stranu iz OTC izvedenih financijskih instrumenata. Kreditne institucije koje se koriste izvornom ročnosti istodobno se koriste i izvedenicama s rokom dospijeca do mjesec dana, pa promjena metodologije nema utjecaja na izračun rizika, budući da su učinci vidljivi u roku

dužem od godinu dana. Pri izračunu kapitalnog zahtjeva za pozicije na dan 31. prosinca 2011. nijedna kreditna institucija nije primjenjivala standardiziranu metodu ili metodu internog modela. Kreditne institucije nisu imale pozicije robe koja nije zlato, ni izloženosti prema središnjim drugim ugovornim stranama.

Na osnovi provedene Studije može se zaključiti da primjena Uredbe neće znatnije promijeniti iznos kapitalnog zahtjeva za rizik druge ugovorne strane. HNB trenutačno ne raspolaže informacijama o planovima kreditnih institucija za uvođenje internih modela prije srpnja 2013. godine.

4.3. Rizik namire i rizik slobodne isporuke

Rizik namire izračunava se za izloženosti koje proizlaze iz knjige trgovanja i knjige banke, u skladu s OAJKKI, a taj je pristup usklađen s Uredbom.

Uz postojeće zahtjeve za rizik slobodne isporuke, Uredbom je dodatno propisano da se u slučaju protoka više od četiri radna dana od datuma namire na izloženost primjenjuje ponder rizika 1250%. Alternativni je način izračuna taj da izloženost čini odbitnu stavku od redovnoga osnovnoga kapitala.

Na dan 31. prosinca 2011. nijedna kreditna institucija nije u knjizi trgovanja ni knjizi banke imala nenamirenih transakcija te nije postojala obveza izračuna izloženosti riziku namire. Nijedna kreditna institucija nije imala kašnjenja plaćanja kod transakcija slobodnih isporuka pa navedena izmjena tretmana rizika slobodne isporuke iz Uredbe nije utjecala na kapitalni zahtjev.

5. TRŽIŠNI RIZICI

U odnosu na OAJKKI osnovne promjene u dijelu tržišnih rizika koje donosi Uredba, odnose se na izračun i tretman pozicija izloženih tržišnim rizicima, uvođenje standarda razboritog vrednovanja pozicija koje se mjere po fer vrijednosti te ukidanje nacionalnih diskrecija u dijelu izračuna kapitalnih zahtjeva za tržišne rizike.

Za potrebe ove Studije kreditne su institucije primjenjujući standardizirani pristup dostavile podatke:

- o općem i specifičnom riziku dužničkih instrumenata,
- o općem i specifičnom riziku vlasničkih instrumenata,
- o valutnom riziku i
- o robnom riziku.

Iz rezultata Studije vidljivo je povećanje kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik vlasničkih instrumenata kod pojedinih banaka. Kod većih banaka primijećen je veći kapitalni zahtjev za opći rizik dužničkih instrumenata, što je posljedica promijenjenog pondera za zonu 1. Nijedna kreditna institucija ne izračunava kapitalni zahtjev za robni rizik. Kvantitativni učinak po pojedinim tržišnim rizicima prikazan je u Tablici 3.

Na osnovi analize prikupljenih podataka može se zaključiti da primjena nove regulative neće rezultirati znatnijim promjenama iznosa kapitalnih zahtjeva, kao ni iznosa izloženosti kreditnih institucija tržišnim rizicima. Može se očekivati smanjenje kapitalnih zahtjeva za valutni rizik, ako banke primijene odredbe Uredbe kojima se propisuje manji kapitalni zahtjev za izloženosti visoko koreliranim valutama i valutama država članica druge faze monetarne unije (*Exchange Rate Mechanism II*: Danska, Letonija, Litva i Bugarska).

Na dan početka primjene Uredbe kreditne će institucije za potrebe izračuna izloženosti pozicija u opcijama, uz pretpostavku da one uključuju i ugrađene opcije, biti obvezne koristiti se internim modelima koje je odobrio HNB. Kreditne institucije imaju i tzv. "male pozicije" u kupljenim opcijama, kreirane za zaštitu od rizika iz ugrađenih opcija, za koje je postojećom regulativom dopuštena primjena jednostavne metode za izračun izloženosti. Učinak jednosmjerne valutne klauzule kao pozicije s ugrađenom opcijom kupnje ili prodaje nije se procjenjivao u sklopu Studije jer za to nisu bili ispunjeni preduvjeti, odnosno nije bilo propisanih delta koeficijenata, kao ni odgovarajućih internih modela kreditnih institucija.

Tablica 3. Tržišni rizici: pozicijski, valutni i robni rizik primjenom standardiziranog pristupa

Stanje na 31. prosinca 2011., sve kreditne institucije, privremeni podaci, u tisućama kuna

SKUPINA	Tržišni rizici			Valutni rizik			Opći i specifični rizik dužničkih instrumenata			Opći i specifični rizik vlasničkih instrumenata		
	OAJKKI	Studija	Razlika	OAJKKI	Studija	Razlika	OAJKKI	Studija	Razlika	OAJKKI	Studija	Razlika
Velike banke *	3.337.011	3.180.212	-156.798	709.471	709.444	-27	2.514.422	2.328.475	-185.947	106.721	142.293	35.572
Srednje banke	464.986	505.756	40.770	122.894	122.894	0	146.197	145.081	-1.115	195.895	237.781	41.885
Male banke	332.151	333.043	892	255.498	256.394	896	54.303	54.299	-4	22.349	22.350	1
Stambene štedionice	151.014	151.009	-3	31.104	31.100	-3	119.909	119.909	0	0	0	0
Sve kreditne institucije	4.285.162	4.170.020	-115.142	1.118.968	1.119.832	865	2.834.832	2.647.764	-187.067	324.965	402.424	77.458

* Uključuje i izloženost na osnovi rizika pozicije u opcijama u iznosu od 6.400 tisuća kuna, koja se analitički ne prikazuje u tablici.

6. JAMSTVENI KAPITAL

6.1. Uvod

Prijedlogom Uredbe mijenja se izračun jamstvenoga kapitala kreditnih institucija u odnosu na važeću Direktivu o kapitalnim zahtjevima i postojeću regulativu (ZOKI i Odluka o jamstvenom kapitalu). Struktura jamstvenoga kapitala mijenja se i znatno pojednostavnjuje. Uvode se dva glavna dijela jamstvenoga kapitala – osnovni kapital, koji se sastoji od redovnoga osnovnoga kapitala i dodatnoga osnovnoga kapitala, te jedinstveni dopunski kapital. Kvalitativno razlikovanje pojedinih dijelova jamstvenoga kapitala postignuto je propisivanjem detaljnih kriterija koje instrumenti moraju ispuniti da bi mogli biti uključeni u pojedini dio.

Namjena pojedinih dijelova jamstvenoga kapitala precizira se na način da osnovni kapital čini zaštitu kreditne institucije u redovnom poslovanju, a dopunski kapital čini zaštitu izvan redovnog poslovanja, odnosno zaštitu nadređenih vjerovnika tek u stečaju ili likvidaciji.

Promijenjen je tretman odbitaka, te se odbici moraju oduzimati od onog dijela jamstvenoga kapitala koji opterećuju. Ovom će promjenom velik dio odbitaka opteretiti redovni osnovni kapital, a namjera te promjene bila je onemogućiti kreditne institucije da velike iznose odbitaka kompenziraju prikupljanjem kapitala niže kvalitete (dopunskoga kapitala).

Propisani minimum stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala smanjuje se s 12% na 8%. Prijedlog Uredbe usmjeren je k osiguravanju dovoljnog iznosa jamstvenoga kapitala primjerene kvalitete, što je, za razliku od dosadašnje jedinstvene stope, ostvareno propisivanjem triju različitih stopa adekvatnosti kapitala:

1. stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala, koja u odnos stavlja ukupni jamstveni kapital i izloženost rizicima i koja ne smije biti niža od 8%,
2. stope adekvatnosti osnovnoga kapitala, koja u odnos stavlja osnovni kapital i izloženost rizicima i koja ne smije biti niža od 6% i
3. stope adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala, koja u odnos stavlja redovni osnovni kapital i izloženost rizicima i koja ne smije biti niža od 4,5%.

Te stope zamjenjuju dosadašnje glavno ograničenje u strukturi jamstvenoga kapitala, a to je da iznos dopunskoga kapitala ne smije prelaziti iznos osnovnoga kapitala. Očito je da se u strukturi jamstvenoga kapitala time inzistira na najkvalitetnijem dijelu, odnosno redovnom osnovnom kapitalu. Visina dopunskoga kapitala više nije ograničena.

6.2. Pretpostavke Studije

Studija je zasnovana na novim pravilima za izračun jamstvenoga kapitala, pri čemu se u obzir uzimaju prijelazne odredbe definirane Uredbom, kojima se postojeći izračun jamstvenoga kapitala postupno usklađuje s novim pravilima. Na postojeće instrumente jamstvenoga kapitala koji ne ispunjavaju propisane kriterije za uključenje u pojedine dijelove jamstvenoga kapitala, određena je primjena diskonta od 10%.

U prijedlogu Uredbe uvodi se odredba da se u izračun jamstvenoga kapitala moraju uključiti (odnosno da se ne smiju isključivati) nerealizirani dobitci i gubici na osnovi mjerenja financijskih instrumenata po fer vrijednosti. Prijelaznim odredbama propisano je da se nerealizirani dobitci i gubici mogu do kraja 2017. postupno uvoditi u izračun. Ta će promjena omogućiti kreditnim

institucijama određene latentne izvore jamstvenoga kapitala. Drugi latentni izvor jamstvenoga kapitala mogli bi biti ispravci vrijednosti i rezerviranja za identificirane gubitke na skupnoj osnovi, za koje još postoje nejasnoće u definiciji. Njihovo eventualno uključivanje u dopunski kapital činilo bi značajno pojačanje jamstvenoga kapitala.

Prijedlog Uredbe zahtijeva identificiranje recipročnih međusobnih ulaganja, odnosno ulaganja kreditne institucije u instrumente jamstvenoga kapitala ili ostale instrumente kapitala izdane od relevantnih društava, u slučaju kada ta društva imaju ulaganja u instrumente jamstvenoga kapitala kreditne institucije koja izračunava jamstveni kapital. Odbitak od jamstvenoga kapitala čine recipročna međusobna ulaganja za koja nadležno tijelo (HNB) utvrdi da su koncipirana na način da umjetno uvećavaju jamstveni kapital kreditne institucije. Za potrebe Studije ovaj odbitak nije se smio koristiti pri izračunu jamstvenoga kapitala.

Tablica 4. Usporedni prikaz jamstvenoga kapitala kreditnih institucija prema postojećim pravilima i prema prijedlogu Uredbe

Stanje na 31. prosinca 2011., sve kreditne institucije, privremeni podaci, u tisućama kuna

Stavka	Studija	JKAP	Razlika
Redovni osnovni kapital	48.802.275	48.066.491	735.783
Redovne dionice (uključujući premiju)	33.427.685	33.432.735	-5.050
Redovne dionice koje ne ispunjavaju uvjete (90%)	0		0
(-) Vlastite redovne dionice	-135.820	-134.502	-1.318
<i>Od toga: Izravno ulaganje</i>	<i>-134.074</i>		
<i>Od toga: Neizravno ulaganje (ugovorna obveza na kupnju)</i>	<i>-1.746</i>		
Zadržana dobit (preneseni gubitak), rezerve i rezerve za opće bankovne rizike	17.912.227	17.904.632	7.595
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit (nerealizirani učinci)	-443.259	-446.822	3.563
(-) Nematerijalna imovina	-1.314.003	-108.430	-1.205.573
(-) Vrijednosna usklađenja na osnovi zahtjeva za razborito vrednovanje	0		0
(-) Odgođena porezna imovina koja ovisi o budućoj profitabilnosti i koja ne proizlazi iz privremenih razlika	-35.708		-35.708
(-) IRB pristup: manjak ispravaka vrijednosti i rezerviranja u odnosu na očekivani gubitak i očekivani gubitak kod vlasničkih ulaganja	-26.819	-26.819	0
(-) Imovina mirovinskog fonda u sustavu određenih davanja	0		0
(-) Kvalificirani udjeli u nefinancijskim društvima	-2.631	0	-2.631
(-) Sekuritizacijske pozicije s 1250% i slobodne isporuke	0	0	0
(-) Instrumenti redovnog osnovnog kapitala relevantnih društava u kojima kreditna institucija nema značajno ulag.	0	0	0
(-) Odgođena porezna imovina koja ovisi o budućoj profitabilnosti i koja proizlazi iz privremenih razlika	-168.149		-168.149

Stavka	Studija	JKAP	Razlika
(-) Instrumenti redovnog osnovnog kapitala relevantnih društava u kojima kreditna institucija ima značajno ulaganje	-411.248	-2.506.357	2.095.109
(-) Iznos koji prelazi prag od 15%	0		0
(-) Specifične nacionalne odbitne stavke		-47.945	47.945
<i>Od toga: Potraživanja i potencijalne obveze (po povlaštenim uvjetima) prema pravnim osobama nad kojima kreditna institucija ima kontrolu</i>		-2.130	2.130
<i>Od toga: Potraživanja i potencijalne obveze (po povlaštenim uvjetima) prema osobama u posebnom odnosu s kreditnom institucijom</i>		-35.525	35.525
<i>Od toga: Ulaganja u kapital društava koja su isključena iz grupe kreditnih institucija u RH</i>		-10.289	10.289
Dodatni osnovni kapital	1.236.497	1.237.493	-996
Nekumulativne povlaštene dionice (uključujući premiju)	1.228.393	1.237.493	-9.100
Nekumulativne povlaštene dionice koje ne ispunjavaju uvjete (90%)	8.104		8.104
Dopunski kapital	3.530.579	4.831.182	-1.300.604
Instrumenti dopunskoga kapitala (hibridni i podređeni instrumenti)	3.140.305	4.831.182	-1.690.877
Instrumenti dopunskoga kapitala koji ne ispunjavaju uvjete (90%)	390.273		390.273
Jamstveni kapital	53.569.351	54.135.166	-565.816

6.3. Analiza na agregatnoj osnovi

Izračun jamstvenoga kapitala za potrebe Studije ne donosi značajnu promjenu ukupnoga jamstvenoga kapitala (Tablica 4.). Na razini svih kreditnih institucija sa stanjem na 31. prosinca 2011. jamstveni kapital za potrebe Studije niži je od jamstvenoga kapitala izračunatoga prema postojećoj regulativi za 566 mil. kuna, što je razlika od 1%.

Kao što je već navedeno, jamstveni kapital sastoji se od osnovnog kapitala (koji pak čine redovni osnovni kapital i dodatni osnovni kapital) i dopunskoga kapitala.

6.3.1. Redovni osnovni kapital

Redovni osnovni kapital na razini sustava nakon primjene nove regulative ostao bi stabilan (u odnosu na usporedive stavke jamstvenoga kapitala prema postojećim pravilima), a povećanje bi iznosilo 1,5% (s 48,1 mlrd. kuna na 48,8 mlrd. kuna). Nijedna kreditna institucija nije iskazala probleme s ispunjavanjem kriterija propisanih za uključenje redovnih dionica u redovni osnovni kapital.

Do većega kvantitativnog učinka očekivano dolazi u dijelu odbitka. Osnovni razlog smanjenja jamstvenoga kapitala na razini pojedinih kreditnih institucija i na razini sustava jest znatno povećanje odbitaka na osnovi nematerijalne imovine. To je posljedica proširenja definicije nematerijalne imovine i odbijanja ukupnog iznosa nematerijalne imovine od redovnog osnovnog kapitala, zbog čega se odbitak povećava sa 108,4 mil. kuna na 1,3 mlrd. kuna.

Uredba donosi i znatno ublažavanje u segmentu izračuna odbitaka od ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala relevantnih društava u kojima kreditna institucija ima značajno ulaganje. Za potrebe izračuna jamstvenoga kapitala na nekonsolidiranoj osnovi kreditna institucija, koja je predmet supervizije na konsolidiranoj osnovi, od redovnog osnovnog kapitala neće odbijati ulaganja u relevantna društva, ako su ta relevantna društva uključena u obuhvat supervizije na konsolidiranoj osnovi. Zbog toga kod velikih banaka, koje imaju svoje grupe kreditnih institucija u RH, dolazi do značajnog smanjenja odbitka na ovoj osnovi te je u usporedbi sa sličnim postojećim odbitkom on smanjen za 2,1 mlrd. kuna.

Očekivani su i odbici od jamstvenoga kapitala po odgođenoj poreznoj imovini (OPI). Odbitak od redovnog osnovnog kapitala na osnovi OPI koja ovisi o budućoj profitabilnosti i koja ne proizlazi iz privremenih razlika, prema podacima iz Studije iznosi 35,7 mil. kuna, a odbitak na osnovi OPI koja ovisi o budućoj profitabilnosti i koja proizlazi iz privremenih razlika (u dijelu u kojem ukupni iznos prelazi 10% stavki prilagođenoga redovnog osnovnog kapitala), iznosi 168,1 mil. kuna. Odbitak na osnovi prekoračenja ulaganja u nefinancijske institucije u iznosu od 2,6 mil. kuna iskazala je samo jedna banka. Odbitak na temelju neizravnog ulaganja u vlastite dionice (vlastite dionice koje je kreditna institucija ugovorno obvezna otkupiti) imao bi vrlo malen učinak na redovni osnovni kapital, od 1,7 mil. kuna.

Kreditne su institucije iskazale 47,9 mil. kuna specifičnih nacionalnih odbitaka na osnovi potraživanja i potencijalnih obveza po povlaštenim uvjetima te ulaganja u kapital društava koja su isključena iz grupe kreditnih institucija u RH, što na razini sustava kreditnih institucija čini zanemariv iznos.

6.3.2. Dodatni osnovni kapital

Dodatni osnovni kapital na razini sustava kreditnih institucija stabilan je (u odnosu na usporedive stavke jamstvenoga kapitala prema postojećim pravilima), odnosno iznos od 1,2 mlrd. kuna smanjio bi se za samo 1 mil. kuna ili 0,1%. Sve osim jedne kreditne institucije, koje su izdale nekumulativne povlaštene dionice, procijenile su da njihove dionice ispunjavaju sve ključne kriterije propisane za uključenje u dodatni osnovni kapital.

Nijedna kreditna institucija nije iskazala vlastite instrumente dodatnoga osnovnog kapitala ni odbitke na osnovi ulaganja u instrumente dodatnoga osnovnog kapitala relevantnih društava.

6.3.3. Dopunski kapital

Dopunski kapital na razini sustava nakon primjene nove regulative smanjio bi se sa 4,8 mlrd. kuna na 3,5 mlrd. kuna (u odnosu na usporedive stavke jamstvenoga kapitala prema postojećim pravilima), odnosno za znatnih 1,3 mlrd. kuna ili 26,9%. Smanjenje dopunskoga kapitala rezultat je promjene tretmana hibridnih i podređenih instrumenata, odnosno načina uključivanja/isključivanja tih instrumenata u izračun dopunskoga kapitala (linearno isključivanje tih instrumenata u posljednjih pet godina prije njihova dospijanja). Samo je jedna kreditna institucija procijenila da njezini hibridni i podređeni instrumenti ne ispunjavaju sve kriterije za uključivanje u dopunski kapital.

Nijedna kreditna institucija nije iskazala vlastite instrumente dopunskoga kapitala ni odbitke na osnovi ulaganja u instrumente dopunskoga kapitala relevantnih društava.

6.4. Analiza na pojedinačnoj osnovi

Iz Studije proizlazi da bi četiri kreditne institucije zabilježile povećanje jamstvenoga kapitala, kod šest institucija jamstveni kapital ostao bi nepromijenjen, a kod ostalih 27 kreditnih institucija jamstveni bi se kapital smanjio.

Promatra li se po intenzitetu promjene, struktura je sljedeća:

- kod deset kreditnih institucija (koje čine 12% imovine sustava) jamstveni kapital promijenio bi se za manje od 0,5%,
- kod trinaest kreditnih institucija (koje čine 47% imovine sustava) jamstveni kapital promijenio bi se između 1% i 5%,
- kod osam kreditnih institucija (koje čine 12% imovine sustava) jamstveni kapital promijenio bi se između 5% i 10% i
- kod šest kreditnih institucija (koje čine 29% imovine sustava) jamstveni kapital promijenio bi se za više od 10%.

Kod grupe velikih banaka s primjenom novih pravila jamstveni kapital ostao bi gotovo nepromijenjen. To je rezultat činjenice da su povećani odbici na osnovi nematerijalne imovine i povećanje amortiziranja hibridnih instrumenata kompenzirani oslobađanjem visokog iznosa kapitala na osnovi ulaganja u grupu kreditnih institucija. Budući da glavninu ulaganja u grupu kreditnih institucija iskazuju velike banke, ublažavanje na temelju te odredbe ima ograničeni učinak izvan te skupine. Stoga je u drugim skupinama zabilježeno smanjenje jamstvenoga kapitala: kod srednjih banaka za 8,3%, kod malih banaka za 4,0% i kod stambenih štedionica za 5,5%.

6.5. Zaključak

Studija je pokazala da kreditne institucije imaju dovoljno kvalitetne instrumente jamstvenoga kapitala te da primjena novih pravila ne bi trebala dovesti do poteškoća u sustavu. Navedeni zaključak očekivan je s obzirom na to da u hrvatskom bankovnom sustavu redovni osnovni kapital, kao najkvalitetniji dio jamstvenoga kapitala, čini oko 90% jamstvenoga kapitala. Osim toga, prema procjeni kreditnih institucija, relativno je nizak iznos instrumenata jamstvenoga kapitala koji ne ispunjavaju propisane uvjete i koji bi se morali postupno isključivati iz izračuna.

Na razini svih kreditnih institucija jamstveni bi se kapital s primjenom novih pravila smanjio za samo 1%, a pretežiti utjecaj na to kretanje imale bi tri promjene. Dvije od njih, proširena definicija nematerijalne imovine i drugačiji način uključivanja hibridnih instrumenata u izračun jamstvenoga kapitala, prouzročile bi osjetno smanjenje jamstvenoga kapitala. Međutim istodobno bi drugačiji tretman ulaganja u relevantna društva u grupi imao suprotan učinak pa bi nadoknadio najveći dio navedenog smanjenja.

Tablica 5. Usporedni prikaz stopa adekvatnosti kapitala po skupinama kreditnih institucija

Stanje na 31. prosinca 2011., sve kreditne institucije, privremeni podaci, u tisućama kuna, postocima i postotnim bodovima

Skupina	Redovni osnovni kapital		Osnovni kapital		Jamstveni kapital			
	Stopa	Višak (+) ili manjak (-) prema 4,5%	Stopa	Višak (+) ili manjak (-) prema 6%	Stopa (Studija)	Višak (+) ili manjak (-) prema 8%	Stopa (Odluka)	Razlika između stopa (p. b.)
Velike banke	18,94%	31.701.702	19,30%	29.211.280	20,48%	27.393.119	19,67%	0,80%
Srednje banke	13,71%	2.231.696	15,17%	2.221.542	16,26%	2.000.843	17,13%	-0,87%
Male banke	13,28%	2.299.075	13,58%	1.986.442	15,88%	2.065.392	16,54%	-0,66%
Stambene štedionice	18,35%	317.540	18,35%	283.157	22,32%	328.195	19,37%	2,95%

Skupina	Redovni osnovni kapital		Osnovni kapital		Jamstveni kapital			
	Stopa	Višak (+) ili manjak (-) prema 4,5%	Stopa	Višak (+) ili manjak (-) prema 6%	Stopa (Studija)	Višak (+) ili manjak (-) prema 8%	Stopa (Odluka)	Razlika između stopa (p. b.)
Sve kreditne institucije	17,92%	36.550.012	18,38%	33.702.421	19,67%	31.787.550	19,15%	0,52%

7. STOPE ADEKVATNOSTI KAPITALA

7.1. Analiza na agregatnoj osnovi

Primjenom novih pravila na razini svih kreditnih institucija ostvarila bi se stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala od 19,7%, što je za 0,5 postotnih bodova više od stope izračunate prema postojećoj regulativi (19,2%). Kako je prethodno navedeno, jamstveni kapital na razini svih kreditnih institucija smanjio se za 1,0%, što znači da je povećanje stope adekvatnosti rezultat smanjenja izloženosti rizicima.

Ukupna izloženost rizicima (nazivnik stope adekvatnosti kapitala) smanjila bi se primjenom novih pravila za 10,4 mlrd. kuna ili 3,7%. Dekomponira li se to smanjenje po vrstama rizika, što je iskazano u Tablici 6., dolazi se do zaključka kako je smanjenje ukupne izloženosti posljedica smanjenja izloženosti kreditnom riziku. Prema podacima dostavljenima za potrebe Studije izloženost na osnovi kreditnog rizika smanjila bi se na razini sustava za 11,7 mlrd. kuna, odnosno 4,6%.

Ostali postojeći rizici – tržišni i operativni – ostvaruju manje promjene. Osjetno povećanje u izloženosti rizicima ostvareno je na osnovi novog rizika – rizika prilagodbe kreditnom vrednovanju. Taj rizik odgovoran je za povećanje izloženosti rizicima u iznosu od 1,0 mlrd. kuna.

Osim što se propisuje stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala, Uredbom se propisuje da se rizici moraju u adekvatnom dijelu pokrivati i onim najkvalitetnijim dijelovima jamstvenoga kapitala. Na razini svih kreditnih institucija ostvarena je stopa adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala od 17,9% (minimum je 4,5%) i stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala od 18,4% (minimum je 6%).

7.2. Analiza na pojedinačnoj osnovi

Kod 25 kreditnih institucija nakon primjene novih pravila došlo bi do smanjenja stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala, dok bi kod 12 kreditnih institucija došlo do povećanja stope. Jedna banka zbog visokih gubitaka i niske razine redovnoga osnovnoga kapitala ne bi ispunjavala minimum stope adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala od 4,5%. Međutim, zbog relativno visoke razine dodatnoga osnovnoga kapitala ostala dva pokazatelja kapitaliziranosti kod te su kreditne institucije iznad propisanih minimuma. Sve ostale kreditne institucije imaju stope adekvatnosti kapitala iznad propisanih minimuma.

Promatrano s aspekta intenziteta promjene struktura je kreditnih institucije sljedeća:

- promjena do 1 postotnog boda kod 15 kreditnih institucija (koje čine 18% imovine sustava),
- promjena od 1 do 2 postotna boda kod 12 kreditnih institucija (koje čine 51% imovine sustava),
- promjena od 2 do 5 postotnih bodova kod 9 kreditnih institucija (koje čine 31% imovine sustava) i
- promjena više od 5 postotnih bodova kod jedne kreditne institucije (koja čini 0,01% imovine sustava).

Sve kreditne institucije imale bi stopu adekvatnosti jamstvenoga kapitala uvjerljivo iznad minimuma od 8%. Promatrajući stope adekvatnosti kapitala s aspekta skupina kreditnih

institucija, primjetne su velike razlike. Kod velikih je banaka, kao što je već navedeno, jamstveni kapital ostao praktički nepromijenjen, a usto je zabilježeno smanjenje izloženosti rizicima u visini od 3,9%, što dovodi do povećanja stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala od 0,8 postotnih bodova (s 19,7% na 20,5%). Kod srednjih i malih banaka stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala smanjila bi se, primjenom novih pravila, za 0,9 postotnih bodova, odnosno za 0,7 postotnih bodova. Kod stambenih bi se štedionica, unatoč smanjenju jamstvenoga kapitala, zabilježilo povećanje stope, budući da bi se kreditni rizik u toj skupini značajno smanjio.

7.3. Zaključak

Studija pokazuje da je hrvatski bankovni sustav visoko kapitaliziran vrlo kvalitetnim instrumentima.

Primjenom novih pravila, kao što je već navedeno, jamstveni kapital kreditnih institucija smanjio bi se za 1%, no istodobno bi se i izloženost rizicima smanjila za 3,7%. Tržišni rizici i operativni rizik ostaju približno na jednakim razinama, a u izračunu se pojavljuje i novi rizik (rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju) sa značajnim iznosom izloženosti, međutim zbog osjetnog smanjenja izloženosti kreditnom riziku ostvareno je ukupno smanjenje izloženosti rizicima. Rezultat navedenih kretanja jest povećanje stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala za cijeli bankovni sustav s 19,2% primjenom postojećih pravila na 19,7% kad se primijene nova pravila. Pritom se napominje da će prema novim pravilima minimalna stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala morati biti 8%, što pokazuje visoku kapitaliziranost hrvatskoga bankovnog sustava.

Osim stope adekvatnosti jamstvenoga kapitala, nova pravila zahtijevaju da se rizici moraju u adekvatnoj mjeri pokrivati najkvalitetnijim dijelovima jamstvenoga kapitala. Prema podacima dostavljenima za potrebe Studije na razini svih kreditnih institucija ostvaruje se stopa adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala od 17,9% i stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala od 18,4%, što u usporedbi s minimalnim propisanim stopama (4,5% odnosno 6%) potvrđuje kvalitetu jamstvenoga kapitala kojim se pokrivaju rizici hrvatskih kreditnih institucija.

Promatraju li se projicirane stope adekvatnosti kapitala za sve kreditne institucije, samo jedna kreditna institucija ne bi prema novim pravilima ispunjavala minimalnu stopu adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala. Navedeno dovodi do zaključka da se, uz visoku kapitaliziranost sustava, niti na pojedinačnoj razini ne očekuju veliki problemi s primjenom novih pravila.

Tablica 6. Razlike između Studije kvantitativnog učinka i sadašnje regulative po skupinama kreditnih institucija

Stanje na 31. prosinca 2011., sve kreditne institucije, privremeni podaci, u tisućama kuna i postocima

Skupina	Stopa (p. b.)	Jamstveni kapital		Izloženost rizicima		Kreditni rizik		Tržišni rizici		Operativni rizik		CVA
		apso- lutno	rela- tivno	apso- lutno	rela- tivno	apso- lutno ¹	rela- tivno	apso- lutno	rela- tivno	apso- lutno	rela- tivno	apso- lutno
Velike banke	0,8%	-9.205	0,0%	-9.024.229	-3,9%	-10.284.980	-5,0%	-156.799	-4,7%	415.139	2,0%	1.002.411
Srednje banke	-0,9%	-354.517	-8,3%	-842.013	-3,4%	-887.307	-4,1%	40.770	8,8%	-106	0,0%	4.630
Male banke	-0,7%	-172.116	-4,0%	5.621	0,0%	164	0,0%	891	0,3%	41	0,0%	4.525
Stambene štedionice	2,9%	-29.978	-5,5%	-531.931	-18,8%	-535.736	-23,1%	-3	0,0%	1	0,0%	3.807
Sve kreditne institucije	0,5%	-565.816	-1,0%	-10.392.553	-3,7%	-11.707.860	-4,6%	-115.142	-2,7%	415.075	1,6%	1.015.373

¹ U ovom je stupcu prikazana razlika između Studije i sadašnje regulative na osnovi izloženosti kreditnom riziku, što obuhvaća standardizirani pristup i IRB pristup.

8. LIKVIDNOSNI RIZIK

8.1. Uvod

Predloženi zakonodavni paket Direktive i Uredbe u području likvidnosti donosi značajne izmjene, tj. Uredbom se uvode jedinstveni kvantitativni zahtjevi za upravljanje likvidnosnim rizikom na području EU, i to tako da se uvode dva koeficijenta: kratkoročni koeficijent likvidnosne pokrivenosti (engl. *liquidity coverage ratio*, u nastavku teksta: LCR) i dugoročni koeficijent stabilnih izvora financiranja (engl. *net stable funding ratio*). Iako bi ti koeficijenti trebali stupiti na snagu 1. siječnja 2015., odnosno 1. siječnja 2018., obveza izvješćivanja nadležnih tijela postoji od stupanja na snagu Uredbe, tj. od 1. siječnja 2013. Do siječnja 2015. u RH na snazi će biti postojeća OULR, uz obvezu paralelnog izvješćivanja u skladu s Uredbom nakon stupanja RH u EU, odnosno od 1. srpnja 2013. Za potrebe Studije promatrao se samo utjecaj LCR-a. Osim podataka za izračun LCR-a uz Studiju je dostavljen i upitnik s dodatnim pitanjima za kreditne institucije.

8.2. Analiza dostavljenih podataka

Cilj Studije bila je usporedba postojećeg zahtjeva za održavanjem MKL-a iz OULR i prijedloga novog LCR-a. Kreditne institucije podatke su dostavile sa stanjem na dan 29. veljače 2012. za dvije najznačajnije valute odvojeno, tj. za kune (uključujući i valutnu klauzulu) i za eure. Nekolicina kreditnih institucija (njih šest) navela je izloženosti u švicarskim francima i/ili američkim dolarima.

LCR djelomično odgovara minimalnom koeficijentu likvidnosti koji je propisan u OULR. Međutim, razlika je u načinu izračuna koeficijenta, kao i u stavkama koje se uključuju u izračun. Prema OULR MKL se računa kao omjer svih očekivanih priljeva i likvidne imovine u odnosu na ugovorene i potencijalne odljeve u idućih mjesec dana, dok je LCR omjer likvidne imovine i neto likvidnih odljeva (razlike između ugovorenih i potencijalnih odljeva i očekivanih priljeva) također u idućih mjesec dana.

Na osnovi dostavljenih podataka, a uzimajući u obzir vrlo stroge kriterije za izračun LCR-a, prvenstveno kriterij za likvidnu imovinu, vidljivo je da postoje određene poteškoće s održavanjem LCR-a (iako je u kunama situacija bolja nego u eurima). Na razini svih kreditnih institucija LCR za kune iznosi 0,6, dok za eure navedeni koeficijent iznosi 0,3, što je lošiji rezultat u odnosu na MKL za isti izvještajni datum. MKL za kune iznosi 1,47, a za konvertibilne valute (što uključuje euro i ostale konvertibilne valute) iznosi 1,51. Promatra li se LCR prema grupama banaka u odnosu na MKL, vidljivo je da u kunama slabije rezultate imaju male banke i stambene štedionice, dok srednje i velike banke imaju bolje pokazatelje. Kod LCR-a u eurima samo srednje banke bilježe porast u odnosu na MKL, velike banke bilježe neznatan pad, a male banke osjetno lošije rezultate.

Kako se ova Studija zasniva na prvom nacrtu Uredbe, može se očekivati da će doći do određenih izmjena (relaksacije) u samim kriterijima, jer će se i ostale države članice suočiti s istim ili sličnim problemima.

Niže vrijednosti LCR-a prije svega proizlaze iz činjenice da je definicija likvidne imovine osjetno sužena u odnosu na OULR. Prema sadašnjoj definiciji iz Uredbe likvidnom imovinom smatraju se samo gotovina, depoziti kod HNB-a i vrijednosni papiri (koji zadovoljavaju sve uvjete

navedene u Uredbi), dok se npr. depoziti kod drugih kreditnih institucija ne smatraju likvidnom imovinom, te samim tim znatno utječu na visinu LCR-a. Suprotno zahtjevima iz Uredbe za potrebe Studije načinjene su prilagodbe u definiranju likvidne imovine tako da se u tu imovinu mogu uključiti s jedne strane vrijednosni papiri koji nisu priznati kolateral za unutardnevne potrebe kod HNB-a (sada su to samo trezorski zapisi Ministarstva financija), npr. obveznice RH, i s druge strane oni vrijednosni papiri kojima se trguje na OTC tržištima (npr. trezorski zapisi Ministarstva financija), a ne samo oni koji su uvršteni na priznatu burzu. U suprotnom nijedan vrijednosni papir ne bi se mogao smatrati likvidnom imovinom.

Značajne razlike postoje u priljevima u odnosu na priljeve iz OULR, a ponajprije kod priljeva od stanovništva i nefinancijskih klijenata² koji su niži u odnosu na MKL za čak 50%, što je osobito kod malih banaka utjecalo na visinu LCR-a. Osim toga, na niže priljeve utjecalo je isključivanje priljeva po ugovorenim kreditnim linijama od matice ili drugih financijskih institucija. Dodatni je problem bila procjena (ne)mogućnosti naplate dospjelih kredita svrstanih u rizičnu skupinu A u sljedećih 30 dana. Većina kreditnih institucija nije iskazala taj iznos zbog nedostatne informatičke podrške za takvu analizu.

U dijelu odljeva najveća razlika u odnosu na postojeći MKL jest u klasificiranju odljeva depozita stanovništva i nefinancijskih klijenata u skladu s "postojanosti" odnosa s kreditnom institucijom. Za potrebe studije većina kreditnih institucija nije definirala postojani odnos, ali su procjenjivali dugoročnost depozita, višekratno oročavanje istog depozita, kolebljivost depozita, korištenje više proizvoda banke i slično. Desetak kreditnih institucija pri klasificiranju odljeva vodilo se isključivo visinom iznosa depozita osiguranima kod DAB-a. Nadalje, većina kreditnih institucija nije bila u mogućnosti iz depozita stanovništva izdvojiti depozite stanovništva koji se ne mogu razročiti u idućih 30 dana ili kod kojih je naknada za prijevremeno razročenje veća od gubitka kamata, pa su evidentirale iznos oročenih depozita stanovništva s rokom dužim od 30 dana, što u potpunosti ne odgovara zahtjevu iz Uredbe. Nekoliko kreditnih institucija bilo je izrazito konzervativno u ovom pitanju pa su sve oročene depozite stanovništva, bez obzira na ročnost, uključile u odljeve (u odgovarajućem postotku). Prema informacijama koje su kreditne institucije dostavile postoci odljeva po prijevremenom razročenju osjetnije variraju, od vrlo niskih 0,3% kod malih banaka, pa do 9% odljeva za stanovništvo i 23% odljeva za trgovačka društva koje je iskazala jedna velika banka. Sve stambene štedionice smatraju da je vrlo mala vjerojatnost povlačenja depozita prije dospijeca, budući da su štediše dodatno vezane poticajima za stambenu štednju.

Više vrijednosti LCR-a u kunama odnosu na MKL kod nekih kreditnih institucija proizlaze iz razlike u korektivnim faktorima, i to u prvom redu za odljev depozita kod trgovačkih društava (prema OULR 35%, prema Uredbi 5% ili 10%), ako se radi o trgovačkim društvima koja bi ulazila u kategoriju stanovništva³, a potom i za odljeve po odobrenim neiskorištenim kreditima (prema OULR 50%, u Uredbi od 5% do 25%).

S obzirom na različit tretman repo i obratnih repo transakcija u Uredbi (u priljevima i u odljevima) od onog pri izračunu MKL-a od kreditnih je institucija zatraženo da dostave podatke o maržama koje se uobičajeno ugovaraju kod repo/obratnih repo transakcija. Prema prikupljenim podacima 17 kreditnih institucija izjavilo je da ne ugovara takve poslove, dok su

² Nefinancijski klijenti uključuju središnju državu, regionalnu i lokalnu samoupravu i trgovačka društva.

³ Depoziti stanovništva u Uredbi su definirani kao obveze prema fizičkim osobama ili prema malim i srednjim društvima gdje ukupna obveza prema takvim osobama ili grupi povezanih osoba ne prelazi 7,5 mil. kuna.

ostale kreditne institucije dostavile različite postotke ovisno o vrsti vrijednosnog papira koji služi kao instrument osiguranja, pa se raspon marža za repo ugovore kreće od 0% do 15% (manja marža za trezorske zapise, a viša za obveznice), a za obratne repo transakcije od 6,5% do 40% (40% za vlasničke vrijednosne papire). Kod repo ugovora i potraživanja/obveza po izvedenim financijskim instrumentima Uredba posebnu pozornost poklanja onim ugovorima kod kojih je ugovoren dodatni kolateral (kao *margin call*). Pretežit dio kreditnih institucija, njih 31, nije imao takvih ugovora, dok je pet kreditnih institucija navelo repo ugovore i okvirne ugovore za transakcije s izvedenim financijskim institucijama.

Polovina kreditnih institucija smatra da na temelju provedenih stresnih scenarija potencijalnih odljeva po rizičnim izvanbilančnim stavkama oni nemaju značajan utjecaj na ukupne odljeve, dok se kod ostalih kreditnih institucija taj postotak kreće od 1,5% do 35%, iako ih najveći broj smatra da je realan odljev 5%.

Sve kreditne institucije provode testove otpornosti na stres, a učestalost ovisi o veličini kreditne institucije (od jednom tjedno do jednom godišnje) i intenzitetu stresa. Također, sve kreditne institucije imaju plan postupanja u kriznim situacijama, a kod njih 26 taj plan obuhvaća i plan obnavljanja likvidnosti. Internom metodom za određivanje direktnih i indirektnih likvidnosnih troškova koristi se tek 11 kreditnih institucija, većinom većih banaka, dok 26 kreditnih institucija nema uspostavljen sustav alokacije likvidnosnih troškova i koristi.

8.3. Zaključak

Na osnovi provedene analize može se zaključiti da postoje poteškoće s održavanjem dovoljne količine likvidne imovine (posebice s održavanjem LCR-a u eurima), što je rezultat sužene definicije likvidne imovine, koja ne obuhvaća depozite kod drugih kreditnih institucija. Stoga će kreditne institucije, kako bi zadovoljile zahtjeve iz Uredbe, za pokriće ugovorenih i potencijalnih obveza morati značajnije ulagati u visoko likvidne i kvalitetne vrijednosne papire, i u kunama i u eurima. Međutim, valja napomenuti da je Studija zasnovana na prijedlogu Uredbe, a u trenutku pisanja ove analize u EU još uvijek se vode rasprave o uvjetima i zahtjevima za klasificiranje imovine kao likvidne imovine, te se može očekivati da će doći do određenog ublažavanja tih uvjeta. Kreditne će institucije također, osim u informatizaciju za izvješćivanje regulatora, trebati uložiti dodatna sredstva u informatičke sustave za podršku procjeni postojanosti odnosa s klijentom i za podršku procjeni mogućnosti naplate kredita u idućih 30 dana, kao i u zahtjeve vezane uz interne metodologije utvrđivanja likvidnosnih troškova i koristi.

9. STOPA PROTUCIKLIČKOGA KAPITALA

9.1. Uvod

Studija se vezano uz stopu protucikličkoga kapitala provodila s ciljem utvrđivanja pondera kojim će kreditne institucije ponderirati stope protucikličkoga kapitala određene od strane imenovanih tijela RH i drugih država članica kako bi utvrdile prosječnu stopu na temelju koje će odrediti potrebnu visinu protucikličkoga kapitala. Naime, obveza izdvajanja određenog iznosa redovnog osnovnoga kapitala za potrebe ispunjavanja zahtjeva za protuciklički kapital utvrđuje se tako da se ponderirani prosjek stopâ protucikličkoga kapitala, koje su određene za sve države prema kojima je kreditna institucija izložena, pomnoži s ukupnom izloženosti rizicima. Prema Studiji ponder se izračunavao na osnovi kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik, uključujući i rizik druge ugovorne strane, te specifični pozicijski rizik za relevantne kreditne izloženosti iz propisanih kategorija izloženosti. U relevantne kreditne izloženosti uključuju se izloženosti iz svih kategorija prema standardiziranom pristupu kreditnom riziku, osim za središnje države i središnje banke; lokalnu i područnu samoupravu; međunarodne organizacije; multilateralne razvojne banke te institucije.

9.2. Analiza dostavljenih podataka

Rezultati Studije pokazali su da se relevantne kreditne izloženosti domaćih kreditnih institucija gotovo u cijelosti odnose na dužnike odnosno druge ugovorne strane sa sjedištem u RH. Na RH se odnosi 98,25% kapitalnih zahtjeva za relevantne kreditne izloženosti, a za preostale iskazane države udio kapitalnih zahtjeva ne prelazi 1%, štoviše većina ih je manja od 0,01%. Poslije RH sljedeća dva najveća pondera odnose se na Bosnu i Hercegovinu u visini od 0,61% te na Srbiju 0,22%. Deset banaka, kao i sve stambene štedionice, nemaju relevantnih inozemnih izloženosti.

Dakle, možemo zaključiti da će pri utvrđivanju ponderiranog prosjeka stopâ protucikličkoga kapitala na osnovi kojega kreditne institucije u RH utvrđuju potreban iznos redovnog osnovnoga kapitala najveći utjecaj imati stopa protucikličkoga kapitala određena za RH, kojoj bi se dodijelio ponder 98,25%.

10. OMJER FINANCIJSKE POLUGE

10.1. Uvod

Omjer financijske poluge (engl. *leverage ratio*; u nastavku teksta: OFP) novi je bonitetni zahtjev, koji se izračunava kao omjer osnovnoga kapitala i ukupne izloženosti kreditne institucije, i to kao aritmetički prosjek mjesečnih omjera u tromjesečju, a izražava se kao postotak. Za potrebe Studije zahtijevalo se da se omjer financijske poluge izračunava kao aritmetički prosjek omjera financijske poluge utvrđenih sa stanjem na 31. listopada 2011., 30. studenoga 2011. i 31. prosinca 2011. te da se izračunava pomoću osnovnoga kapitala koji se može priznati u skladu s prijelaznim i završnim odredbama Uredbe. U relevantnim međunarodnim regulatornim krugovima razmatra se propisivanje omjera u visini od 3%, no tek će se tijekom 2017. godine saznati kakva je budućnost ovog omjera. Ipak, bez obzira na to što nema zadanog minimuma, procjenu rizika prekomjerne financijske poluge potrebno je provoditi u okviru stupa 2.

10.2. Analiza dostavljenih podataka

Tromjesečni prosječni omjer financijske poluge⁴ za 4. tromjesečje 2011. godine na agregatnoj razini svih kreditnih institucija iznosio je 10,93%, pri čemu je na razini svih banaka (uključujući i štednu banku) taj omjer iznosio 11,02%, a na razini stambenih štedionica 5,75%. U usporedbi sa stopom adekvatnosti kapitala postoci su znatno niži, što je i logično s obzirom na metodologiju izračuna koja izloženost za potrebe OFP-a ne prilagođava za rizik, dok u brojniku konceptualno nema tolikih razlika.

Tablica 7. Opisna statistika za OFP i stope adekvatnosti kapitala za banke

Vrsta omjera/stope	Agregatna vrijednost	Prosječna vrijednost	Medijan	Minimalni omjer/stopa	Maksimalni omjer/stopa	Standardna devijacija
Mjesečni OFP – 31. 12. 2011.	10,84	12,36	10,21	4,01	67,53	10,73
Mjesečni OFP – 30. 11. 2011.	11,04	12,91	10,25	3,31	81,51	13,15
Mjesečni OFP – 31. 10. 2011.	11,17	12,89	10,47	3,19	79,91	12,90
Tromjesečni prosječni OFP	11,02	12,72	10,27	3,50	76,32	12,25
SAOK	18,38	20,90	14,21	6,22	183,14	30,28
SAJK	19,65	24,28	15,70	11,10	215,68	35,64

Tablica 7. prikazuje osnovna obilježja distribucije različitih omjera financijske poluge i stopa adekvatnosti kapitala banaka. Stope adekvatnosti osnovnoga i jamstvenoga kapitala (SAOK i SAJK) izračunate su prema podacima iz Studije, što znači da su oba bonitetna zahtjeva (OFP i stope adekvatnosti kapitala) usporediva jer odražavaju utjecaj primjene nove Uredbe. SAOK se navodi zbog toga što ta stopa i OFP imaju u brojniku osnovni kapital, iako ne iste vrijednosti jer

⁴ Pod tromjesečnim prosječnim omjerom financijske poluge podrazumijeva se aritmetički prosjek mjesečnih omjera u tromjesečju.

se za OFP uzima prosječna vrijednost, ali ipak mogu se uspoređivati po tom kriteriju. SAJK se pak navodi radi dodatne usporedbe s još jednim bonitetnim zahtjevom u vezi s kapitaliziranosti kreditnih institucija.

Podaci za skupinu banaka prikazani su pomoću agregatne i prosječne vrijednosti OFP-a i SAK-a. Agregatna vrijednost izračunava se kao omjer ukupnoga kapitala na razini banaka i ukupne izloženosti. Nasuprot tome, prosječna vrijednost ovdje je izračunata kao aritmetički prosjek svih OFP-a i SAK-a pojedinačnih banaka. Na taj su način bolje obuhvaćene razlike između pojedinih banaka, što je osobito važno za bankovni sustav RH koji je visoko koncentriran te su razlike između banaka vrlo velike. Odstupanja od tih dviju vrijednosti veća su kod stope adekvatnosti kapitala, dok kod OFP-a možemo uočiti manje značajne razlike. To potvrđuju i podaci o vrijednostima standardne devijacije, koji pokazuju da je odstupanje od prosjeka vrlo veliko, osobito kod stopa adekvatnosti kapitala, što znači da su razlike između stopa pojedinačnih banaka vrlo velike.

Minimalne i maksimalne vrijednosti OFP-a pokazuju kakve su krajnosti zabilježene među bankama. Najmanji tromjesečni prosječni OFP iznosi 3,5%, a najveći 76,32%. Ovdje je važno primijetiti da će pod pretpostavkom da minimalni OFP bude propisan u visini od 3%, o čemu se trenutačno razmišlja, sve domaće banke ispunjavati propisani zahtjev.

Analizirajući visinu pokazatelja po grupama banaka kako je prikazano u Tablici 8., valja primijetiti da velike banke imaju najveći omjer financijske poluge, zatim slijede male pa srednje banke iako su njihovi omjeri na približno istoj razini. Osim toga, odstupanja u visini omjera između grupa banaka manja su od 2 postotna boda, što govori da nema velikih razlika u agregatnom tromjesečnom OFP-u. Kod stopa adekvatnosti kapitala poredak veličine banaka i visine stopa usklađen je, pa velike banke imaju i najveće stope adekvatnosti kapitala, a male banke najmanje.

Tablica 8. OFP i SAK po grupama banaka, u postocima

Grupa banaka	Mjesečni omjeri financijske poluge			Tromjesečni prosječni OFP	Stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala	Stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala
	31. 12. 2011.	31. 11. 2011.	31. 10. 2011.			
Velike banke	11,12	11,33	11,46	11,30	19,30	20,48
Srednje banke	9,20	9,43	9,61	9,41	15,17	16,26
Male banke	9,76	9,78	9,82	9,78	13,58	15,88
Ukupno banke	10,84	11,04	11,17	11,02	18,38	19,65

Agregatni tromjesečni OFP za stambene štedionice iznosi 5,75%, a prosječni 5,99%, što jednako kao i kod banaka upućuje na određenu stabilnost ovog omjera (standardna devijacija manja je od 2 postotna boda). Stope adekvatnosti kapitala na znatno su višoj razini, osobito kod prosječnih vrijednosti (prosječni SAOK i SAJK iznose 25,46% odnosno 29,47%). Na kraju valja primijetiti da se ne očekuju problemi s usklađivanjem stambenih štedionica glede omjera financijske poluge jer su vrijednosti kod svih stambenih štedionica veće od 3%.

10.3. Zaključak

Na osnovi analize dostavljenih podataka o omjeru financijske poluge zaključuje se da domaće kreditne institucije ne zasnivaju svoje poslovanje na prevelikoj financijskoj poluzi, odnosno da je razina kapitaliziranosti na agregatnoj razini više nego zadovoljavajuća. Kod pojedinačnih institucija uočavaju se omjeri koji samo neznatno prelaze 3%, odnosno vrijednost koja se razmatra kao budući minimalni omjer.

11. OGRANIČENJA KVALIFICIRANIH UDJELA U NEFINANCIJSKIM INSTITUCIJAMA

11.1. Uvod

Trenutačno važeća metodologija za izračun ulaganja u kapital nefinancijskih institucija propisana je ZOKI-jem i Odlukom o ograničenju ulaganja kreditnih institucija u kapital nefinancijskih institucija i materijalnu imovinu (u nastavku dijela 11.: postojeći propisi). Najvažnije su razlike između postojećih propisa i Uredbe sljedeće:

- postojećim propisima propisuje se obuhvat svih udjela u kapitalu ili glasačkim pravima nefinancijske institucije, dok je Uredbom obuhvat ograničen na kvalificirani udio (10% i više) u kapitalu nefinancijske institucije;
- ukupna ulaganja u kapital nefinancijskih institucija Uredbom se ograničavaju na 60% priznatoga kapitala umjesto 30% jamstvenoga kapitala propisanog postojećim propisima;
- u Uredbi se ne priznaje iznimka od ograničenja ulaganja (u postojećim propisima) za ulaganja u kapital u prve dvije godine od stjecanja, koja je kreditna institucija stekla u zamjenu za svoje tražbine u postupku financijskog restrukturiranja te u stečajnom ili ovršnom postupku, kao i primjenom instrumenata osiguranja tražbina u skladu s Ovršnim zakonom (ovakvo će se ulaganje ubuduće moći izuzeti jedino ako nadležno tijelo izda prethodnu suglasnost).

11.2. Analiza dostavljenih podataka

Prema postojećim propisima ulaganja u kapital nefinancijskih institucija na razini sustava iznose 892.714 tisuća kuna, odnosno nakon umanjenja za izuzeća 869.983 tisuća kuna, što čini 1,60% jamstvenoga kapitala. Pokazatelj je znatno ispod propisanog ograničenja od 30% jamstvenoga kapitala, i na agregatnoj razini i na razini pojedinih kreditnih institucija.

Tablica 9. Ulaganja u kapital nefinancijskih institucija na razini sustava prema podacima koje su kreditne institucije dostavile u HNB

Stanje na 31. prosinca 2011., u tisućama kuna

Naziv stavke	Postojeći propisi	Uredba (Studija)
Ukupna ulaganja u kapital nefinancijskih institucija	892.714	464.544
Ukupna izuzeća od ograničenja ulaganja	22.731	–
Ukupan iznos ulaganja u kapital nefinanc. inst. nakon izuzeća	869.983	464.544
Jamstveni kapital	54.540.598	–
% jamstvenoga kapitala	1,60	–
Priznati kapital	–	53.892.855
% priznatoga kapitala	–	0,86

Primjenom odredbi Uredbe ukupna ulaganja u kapital nefinancijskih institucija na razini sustava iznose 464.544 tisuće kuna, odnosno 0,86% priznatoga kapitala. Rezultati Studije pokazuju osjetan pad iznosa ulaganja, te povećanje razlike između ostvarenih ulaganja i ograničenja koje je postavljeno na 60% priznatoga kapitala.

Smanjenje ulaganja i pokazatelja uglavnom je posljedica isključenja ulaganja koja su manja od 10% kapitala nefinancijskih institucija (prema Uredbi uključuju se samo kvalificirani udjeli od 10% i više). Zbog tog je razloga kod 12 kreditnih institucija došlo do prestanka iskazivanja udjela u nefinancijskim institucijama. Kako 13 kreditnih institucija nema nikakvih ulaganja u kapital nefinancijskih institucija (uključujući i ona manja od 10%), prema Studiji omjer ulaganja i priznatoga kapitala od 0% ima čak 25 kreditnih institucija. Kod preostalih 12 on je vrlo nizak, a s vrijednošću od 24,10% ističe se jedna mala banka.

11.3. Zaključak

S primjenom odredbi prijedloga Uredbe uglavnom bi došlo do olabavljanja ograničenja ulaganja u kapital nefinancijske institucije, čime bi bio otvoren veći prostor za daljnja ulaganja kreditnih institucija u kapital nefinancijskih institucija.

Nakon primjene uvjeta ograničenja i njihova prikazivanja u skladu s prijedlogom Uredbe na razini sustava kreditnih institucija ukupan iznos ulaganja u kapital nefinancijskih institucija smanjio bi se za 45%. Također, na razini sustava bi došlo do smanjenja pokazatelja ukupnih ulaganja u kvalificirane udjele nefinancijskih institucija na 0,86% priznatoga kapitala, što je daleko ispod dopuštenih 60%.

Na pojedinačnoj razini sve bi kreditne institucije također imale ukupan iznos kvalificiranih udjela u kapital nefinancijskih institucija uvjerljivo ispod 60% priznatoga kapitala kreditne institucije. Samo bi jedna kreditna institucija prekoračila ograničenje ulaganja u kvalificirani udjel pojedine nefinancijske institucije od 15% priznatoga kapitala.

12. POPIS KRATICA I SKRAĆENIH POJMOVA

CVA rizik	– rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju (engl. <i>Credit Valuation Adjustment risk</i>)
DAB	– Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka
Direktiva	– Direktiva o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru kreditnih institucija i investicijskih društava
EU	– Europska unija
HNB	– Hrvatska narodna banka
IRB pristup	– pristup mjerenju kreditnog rizika na osnovi internih rejting-sustava (engl. <i>Internal Ratings-Based approach</i>)
LCR	– koeficijent likvidnosne pokrivenosti (engl. <i>liquidity coverage ratio</i>)
LTV	– odnos izloženosti i vrijednosti nekretnine (engl. <i>loan-to-value ratio</i>)
MKL	– minimalni koeficijent likvidnosti
OAJKKI	– Odluka o adekvatnosti jamstvenoga kapitala kreditnih institucija
Odluka o jamstvenom kapitalu	– Odluka o jamstvenom kapitalu kreditnih institucija
OFP	– omjer financijske poluge
OPI	– odgođena porezna imovina
OULR	– Odluka o upravljanju likvidnosnim rizikom
RH	– Republika Hrvatska
SAJK	– stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala
SAK	– stope adekvatnosti kapitala (stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala, stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala i stopa adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala)
SAOK	– stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala
Studija	– Studija kvantitativnog učinka primjene prijedloga Uredbe i Direktive
Uputa	– Uputa za provedbu studije kvantitativnog učinka prijedloga Uredbe i Direktive
Uredba	– Uredba o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva
ZOKI	– Zakon o kreditnim institucijama